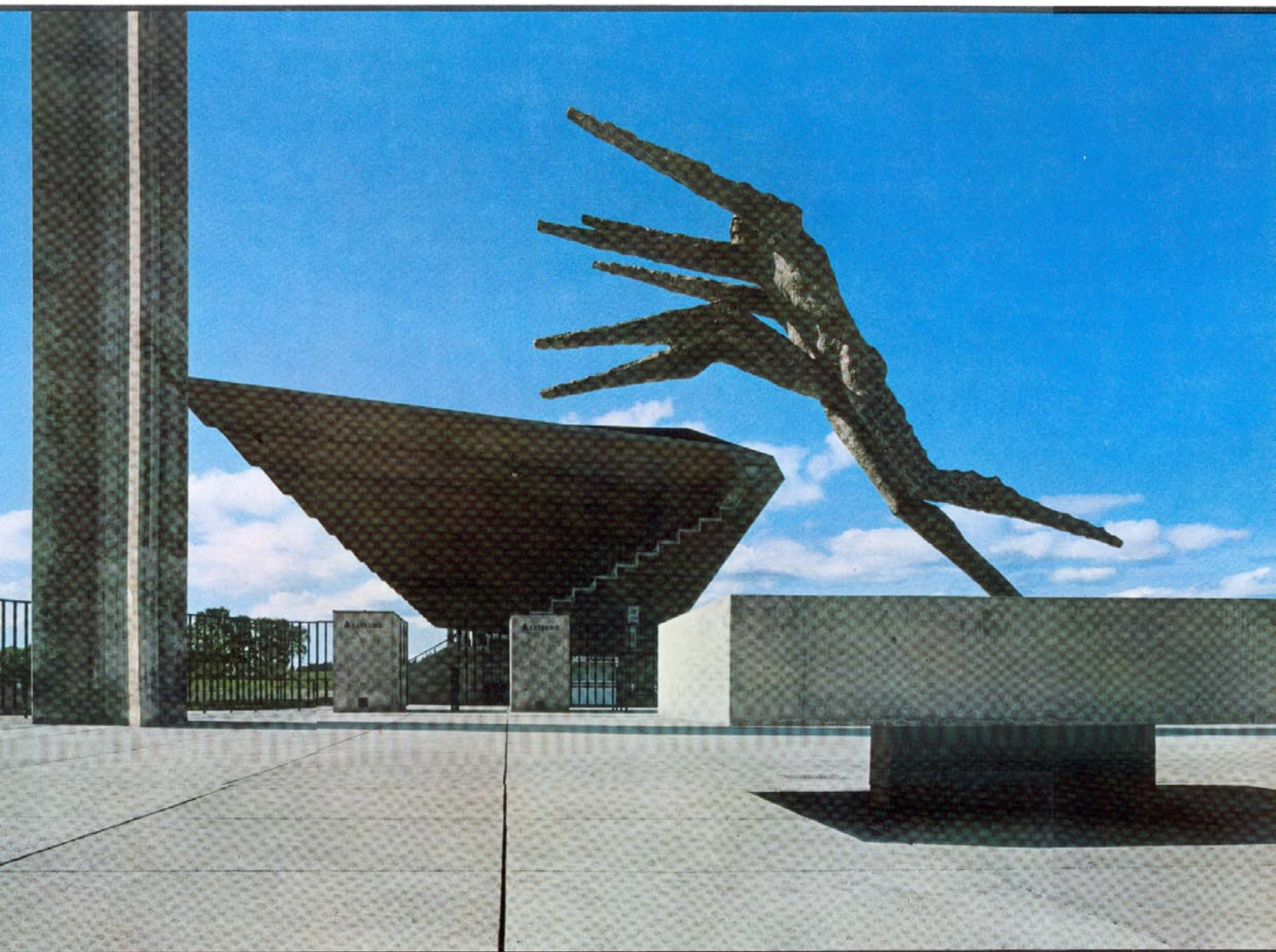


Tampere

rohkea
kaupunki



**Ratinan Stadionin historia
ja kehitysvaiheet**

koonnut
Jarmo Seppä

RATINAN STADION – historia ja kehitysvaiheet

Sisällysluettelo:

sivu

01.	Esipuhe	1
02.	Historia ennen 1950	2
02.01.	Alueen toiminnallinen historia	2
02.01.01.	Soraharjusta teollisuusalueeksi	2
02.01.02.	Hiekkamontusta vapaa-aika-alueeksi	3
03.	Stadionsuunnitelmat	4
03.01.	Arkkitehti Ilmari Niemeläisen suunnitelmat	5
03.02.	Arkkitehti Yrjö Lindegrenin suunnitelmat	7
03.03.	Arkkitehti Aulis Blomstedtin suunnitelmat	9
03.04.	Arkkitehti Timo Penttilän suunnitelmat	11
03.04.01.	Tilaohjelma	11
03.04.02.	1. luonnos (22.03.1961)	12
03.04.03.	2. luonnos (01.08.1961)	13
03.04.04.	3. luonnos (24.04.1962 / 12.05.1962)	14
04.	Toteutus	15
04.01.	Toteutuksen tilaohjelma	16
04.01.01.	Katsomot	16
04.01.02.	Pääkatsomorakennus	17
04.02.	Rakenteet	18
04.02.01.	Perustukset	18
04.02.02.	Katsomojen rakenne	18
04.02.03.	Valomastot	19
04.02.04.	Muut rakenteet	19
04.02.05.	Kenttäalue	20
04.02.06.	Infrastruktuuri	20
04.02.07.	Kustannukset	20
04.03.	Arkkitehtuuri	21
04.03.01.	Ratinnan arkkitehtuuri	22
04.03.02.	Taide Ratinassa	23
05.	Muutokset	23
05.01.	Rakennusaikaiset muutokset	24
05.02.	Ratinnan Stadionin tilamuutokset ja merkittävät korjaukset	24
05.02.01.	Ratapinnoite	25
05.02.02.	Grillimuutos	25
05.02.03.	Toimisto- ja huoltotilojen muutos	25
05.02.04.	Pääkatsomon kävelytason korjaus	26
05.02.05.	Pääkatsomon porrassuunnitelma ja telinevoimistelusalin muutokset	26
05.02.06.	Pääkatsomon katososan korjaus	26
05.03.	Stadionin uudistaminen ja sen suojelu	28
05.03.01.	Telinevoimistelusalin laajennus	29
05.03.02.	Pääkatsomorakennuksen uudistaminen	31

05.03.03.	Pääkatsomon katsomo-osan uudistaminen	33
05.03.04.	Avokatsomon saneeraus (yhteensä 10 000 paikkaa)	35
05.03.05.	Lisäkatsomojen saneeraus (yhteensä 17 000 paikkaa)	36
05.03.06.	Valomastot ja tulostaulu	36
05.04.	Uudistetun Ratinan tapahtumia	37
06.	Ratinan tulevaisuus	38
07.	Lähteet	39
08.	Liitteet	
	Liite 1 (1/1)	Asemapiirros (Alapeuso) 19.05.1949
	Liite 2 (1/3)	Arkkitehti Niemeläinen 14.04.1950
	Liite 3 (1/1)	Asemapiirros 24.04.1951
	Liite 4 (1/1)	Arkkitehti Niemeläinen 30.11.1950
	Liite 5 (1/2)	Arkkitehti, prof. Lindegren 20.04.1951
	Liite 6 (1/9)	Tampereen Kaupunginvaltuusto 24.01.1951
	Liite 7 (1/2)	Treen Kaup. Arkkitehtiosasto 19.02.1953
	Liite 8 (1/2)	Arkkitehti, prof. Blomstedt 24.06.1957
	Liite 9 (1/1)	Arkkitehti Penttilä 22.03.1961
	Liite 10 (1/3)	Arkkitehti Penttilä 01.08.1961
	Liite 11 (1/1)	Arkkitehti Penttilä 12.05.1962
	Liite 12 (1/18)	Arkkitehti Penttilä 15.03.1963
	Liite 13 (1/1)	Treen Kaup. Talonrak.virasto 08.08.1983
	Liite 14 (1/1)	Treen Kaup. Talonrak.virasto 02.04.1985
	Liite 15 (1/1)	Ins.tsto Jorma Huura Ky. 15.04.1985
	Liite 16 (1/1)	Treen Kaup.Talonrak.virasto 15.07.1987
	Liite 17 (1/1)	Arkkitehti Seppä / Arch-aic Oy 26.09.2000
	Liite 18 (1/2)	Museovirasto 06.06.2001/17.09.2002
	Liite 19 (1/2)	Treen Kaup. Asemakaavaos. 01.02.1993
	Liite 20 (1/10)	Arkkitehti Seppä / Arch-aic Oy 21.01.2003
	Liite 21 (1/11)	Arkkitehti Seppä / Arch-aic Oy 14.01.2005
	Liite 22 (1/3)	Arkkitehti Seppä / Arch-aic Oy . .2005
	Liite 23 (1/2)	Tapahtumakuvat 28.05.2004/ 14.08.2004

+ CD-levykkeelle tallennettuna raportti liitteineen

RATINAN STADION – historia ja kehitysvaiheet

01. Esipuhe

Tampereen kaupungin väestönkasvu ja sitä myötä keskusta-alueiden vapaana olevien tai vajaakäytössä olevien maa-alueiden kehittäminen elimelliseksi osaksi kaupunkikeskustaa on johtanut Ratinanniemen alueen yleissuunnitteluun. Kun samanaikaisesti ja jo vuodesta 1997 lähtien on systemaattisesti Ratinan Stadionia kehitetty kansainvälisten tapahtumien moderniksi pitopaikaksi olemassa olevan asemakaavan mukaan museoviraston kanssa yhteistyössä, laaditaan alueen rakentamiseksi ja rakentamisen ohjaamiseksi alueelle uusia asemakaavoja. Tämän asemakaavatyön pohja-aineistoksi on kerätty Stadionin tontin eri rakennusvaiheet sekä merkittävimpiä toteutumattomia suunnitelmia alueen kehittämiseksi yhdeksi kokonaisuudeksi – historiaraportiksi.

Stadionin kehitystyö ja kehittyminen ei ole hetken asia. Stadion hankkeena on ainutkertainen, moniulotteinen ja kuvaa sekä yhteiskunnan päätöksenteon prosessia että rakentamistekniikan kehitystä omana aikanaan. Se on usean sukupolven voimainponnistus edustaen laaturakentamista kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Miksi stadioneita rakennetaan? Stadionit ovat paitsi tapahtumien pitopaikkoja parhaimmillaan aina kansalaisten liikuntapaikkoja. Ne ovat niitä kaupunkitilahierarkian juhlatiloja, jotka arkena ovat kaupunkilaisten hiljaisia olohuoneita meditatiivisia rauhoittumispaikkoja.

Stadionit ovat aina kalliita, ne rakennetaan tai niitä kehitetään miltei poikkeuksetta jotakin suur tapahtumaa tai suur tapahtumahakuprosessia varten. Kaupungin halu profiloitua urheilun/liikunnan kautta on myös yksi stadionien rakentamisen motiiveista. Stadion on elävä organismi – se kasvaa, kuihtuu, kasvaa jälleen. Sen koko ja tila vaihtelee eri aikoina – se hengittää. Siksi sen olemassa oloon ja kehittämiseen tulee aina varautua siitä hetkestä alkaen, kun stadionin perustamispäätös on tehty.

Niin on myös ollut kehityksen kaari Tampereen Stadionin – ystävien kesken Ratinan – kohdalla. Helsingin Olympialaiset 1952, 1960-luvun puolivälissä rakentuminen Suomen kakkosstadioniksi, maaotteluita, Suurkisoja, Suurjuhlia, Nuorten Yleisurheilun EM-kisat 2003, Nuorten Jalkapallon MM-kisat 2003, Jalkapallon Skandinaavinen EM-haku ovat olleet tapahtumia, joista jokainen on omilla vaatimuksillaan auttanut Ratinaa löytämään oman luonteensa tiellä kansainväliseksi tapahtuma-areenaksi. Tulevalla asemakaavoitustyöllä turvataan Ratinan Stadionin olemassaolo ja tulevaisuuden kehitys.

Tampere 2005-11-15

Arkkitehtitoimisto ARCH-aic OY
Jarmo Seppä, arkkitehti
Ratinan Stadionin uudistamisen pääsuunnittelija



02. Historia ennen vuotta 1950

02.01. Alueen toiminnallinen historia

02.01.01. Soraharjusta teollisuusalueeksi.

Ratinanniemi Pyynikin soraharjuketjuun kuuluvana Tammerkosken suvantoon pistävänä kielekkeenä ei ollut suurteollisuudelle voimataloudellisista syistä otollinen sijoituspaikka. Alueesta kiinnostuivat pienteollisuus sekä sellaiset toimijat, jotka tarvitsivat joko raaka-aineekseen niemen soravaroja tai kuljetusreitiksi Pyhäjärveä. Vuonna 1874 kauppias L.J. Hammaren perusti Ratinanniemeen lasitehtaan tuoden samalla niemen alueelle jonkin verran myös asutusta.

Ratinanniemi siirtyi vuonna 1877 Tampereen kaupungin omistukseen. Yrittäjien olosuhteiden parantuessa, Tampereen kaupungin vapaakaupunkioikeuksien jatkuessa, lisääntyi ja monipuolistui Ratinniemenkin käyttö. Jacop Schollinin vuonna 1884 kaupungilta 50 vuodeksi vuokraamalleen maalle perustaman rautatehtaan lisäksi Ratinassa toimi lyhyen ajan meijeri ja sen yhteydessä ollut sikala.

Laivateollisuus aloitti toimintansa niemen nokassa, kun A.E.Wahlstedtin konepaja Oy (1896-99) rakensi sinne myös telekan. Konkurssin jälkeen Sommerin konepaja jatkoi Ratinassa telakkatoimintaa aina vuoteen 1915 saakka.

Vuonna 1903 R. Winster sekä norjalaiset Aug. ja Anders Andersen perustivat Ratinan tehtaat, jotka valmistivat mm. hevosenkenkiä tsaarin armeijalle. Tehtaiden siirryttyä Tammelaan 1905 jatkoi sen tiloissa Hans Larsenin pakettinappulatehdas vuoteen 1912 saakka.



Alfred Selin perusti halkosahan ja höyrylaitoksen Ratinanniemeen. Toiminta jatkui vuodesta 1903 vuoteen 1918 asti. 1925 aloitti italialainen Giuseppe Minetti Ratinassa jäätelön valmistuksen.

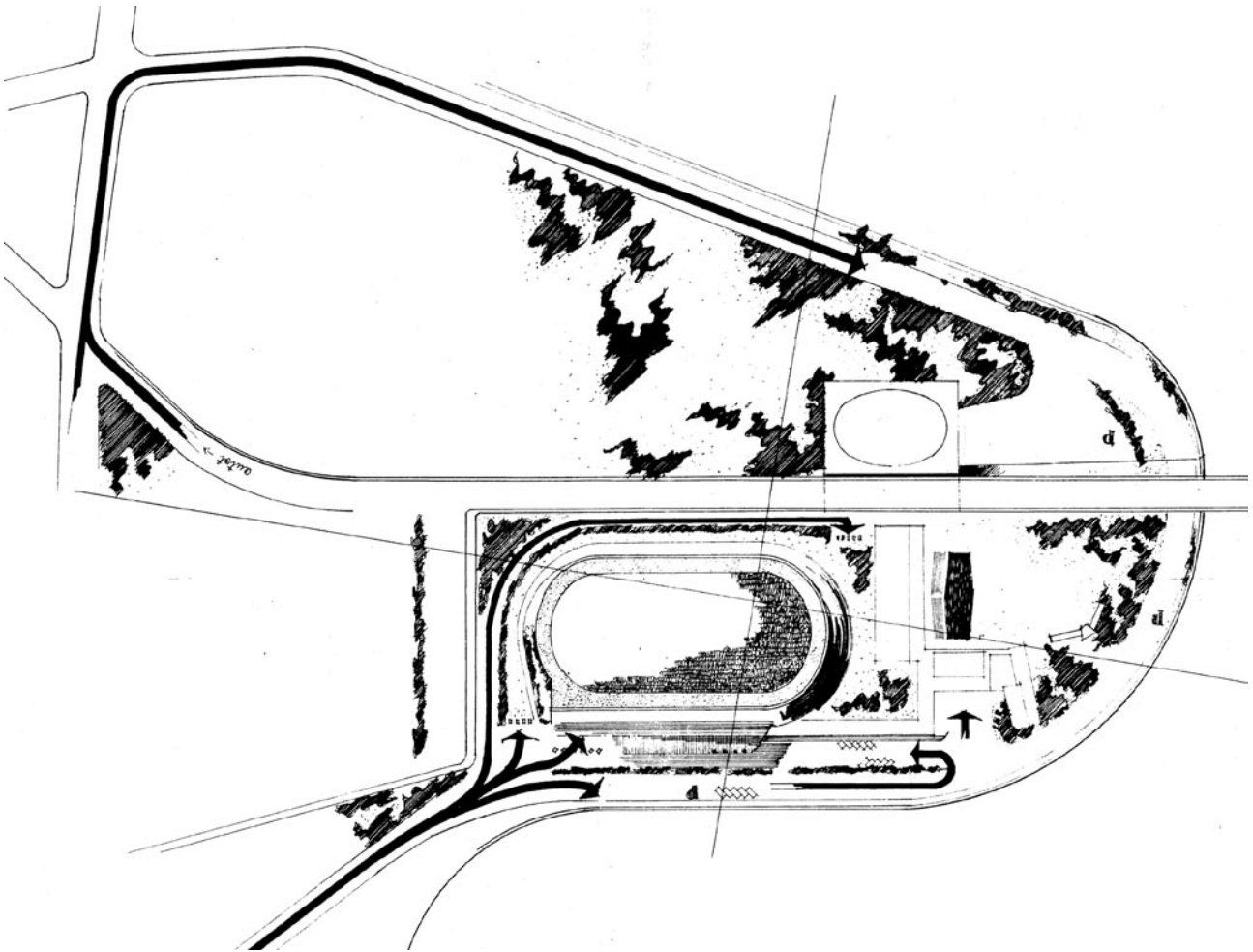
Hämeen kalkkikivitehdas toimi Ratinassa 1920-luvun alulta vuoteen 1935 käyttäen raaka-aineenaan niemen hiekkavaroja. Harjumaisten maiseman kadotessa tuli ajankohtaiseksi niemen käytön uudelleen harkitseminen.



02.01.02. Hiekkamontusta vapaa-aika-alueeksi

Vuonna 1896 suunnitteli arkkitehti Lambert Petterson Ratinan ruutukaavan. Tehokas asuinalue-suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut. Arkkitehti Lars Sonck laati uuden asemakaava-suunnitelman vuonna 1906. Palomäentien ja Juhannuskylän henkinen maastonmuotoja noudattanut jugendsuunnitelmakaan ei Ratinanniemellä toteutunut. Toteutumatta jäi seuraavakin melko suurisuuntainen kaupungininsinööri Kaarlo K. Waaramäen vuonna 1917 sodan jaloissa valmistunut suunnitelma. Ratinasta oli tarkoitus kehittää kaupungin ”Suur-Tampere City” julkisine rakennuksineen ja kadut päättäväinen toriaukioineen. Tampereelle oli valittu vuonna 1929 arkkitehti Elis Kaalamo ensimmäiseksi asemakaava-arkkitehdiksi. Hän ehdotti sijoitettavaksi vuoden 1932 suunnitelmassaan laajaan Ratinan hiekkamonttuun (pituus 250 m, leveys 130 m ja syvyys 17 m) urheilustadionia.

Talvella 1936 paikalle tasatulle kentälle jäädytettiin sähkövalaistu luistinrata. Seuraavana keväänä kentällä esiintyi kiertävä tivoli. Suomi haki vuoden 1940 olympialaisia ja siksi oli Helsinkiin rakenteilla uusi komea olympiastadion. Ajan hengen mukaisesti alettiin Ratinankin miettiä uuden kesäurheilukentän rakentamista. II maailmansota katkaisi kuitenkin niin Suomen kuin Tampereenkin suunnitelmat. Olojen rauhoituttua kaupunginhallitus asetti toimikunnan pohtimaan Ratinan urheilukeskuksen suunnittelua. Vuonna 1948 alue viemäroitiin ja kenttä pohja muokattiin. Ratinan rakennettiin kansainväliset mitat täyttävä ajan hengen mukainen urheilukenttä. 400 metrin kiertävä juoksurata sekä jalkapallon mukaan mitoitettu nurmialue. Tavoitteena oli saada Ratinan joitakin Helsingin tulevien olympialaisten jalkapallo-otteluja. (LIITTEET 1&3)



03.01. Arkkitehti Ilmari Niemeläisen suunnitelmat (LIITE 2)

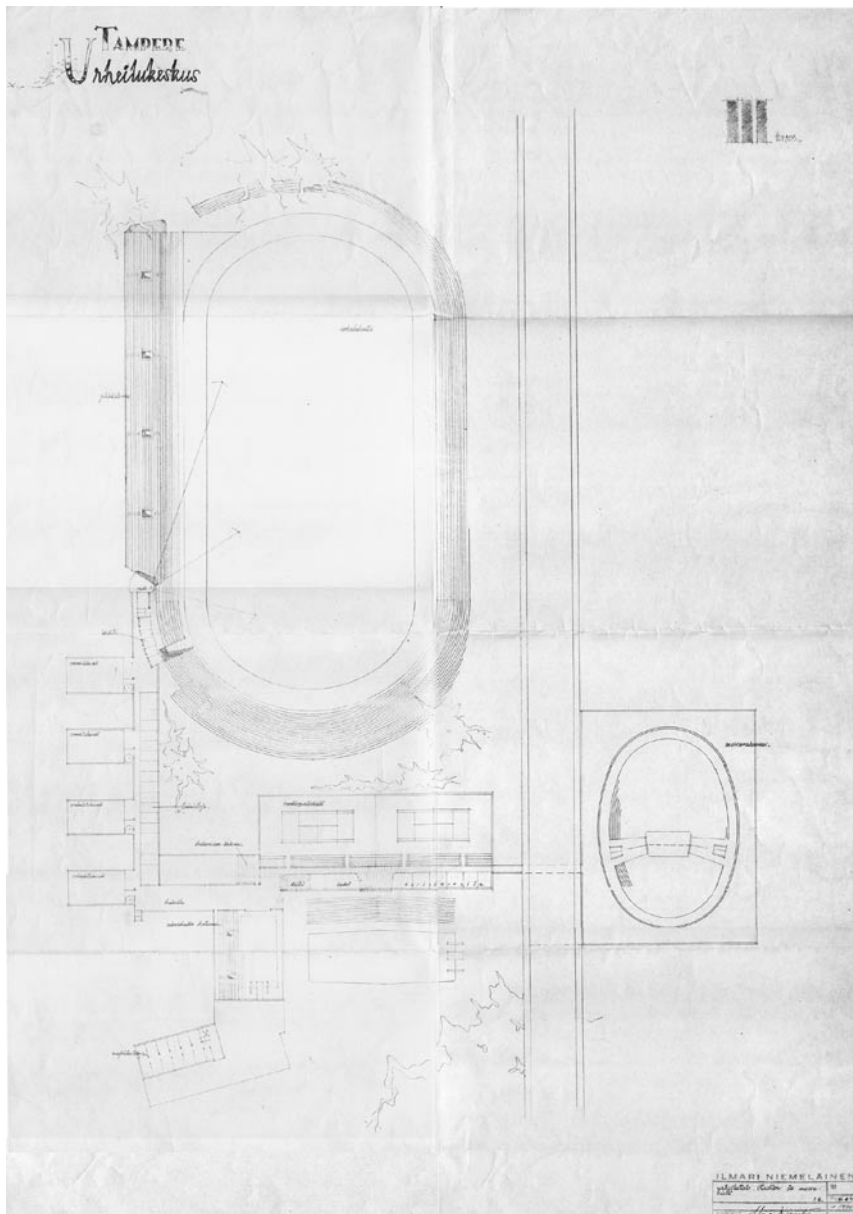
Arkkitehti Ilmari Niemeläiseltä tilasi Urheilutalosaatiö Ratinanniemen urheilukeskuksen rakentamista varten suunnitelmat, joiden luonnokset valmistuivat 14.04.1950.

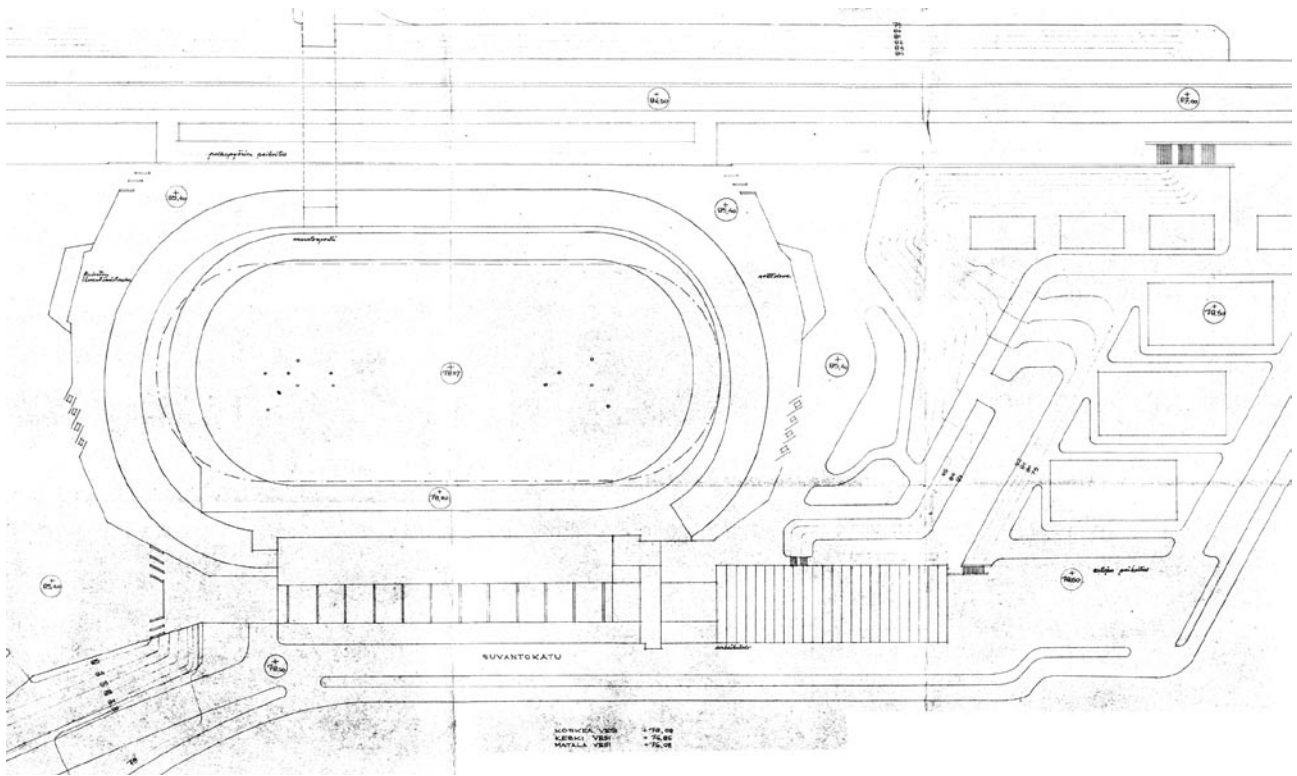
Tilaohjelma oli ilmeisen vapaa ja arkkitehti sijoitti Ratinanniemelle melko laaja-alaisen kokonaisuuden – stadionin, urheilutalon sekä 2-osaisen messuhallin. Suunnitelman urheilutalo-osuus sisälsi olemassa olevaa urheilukenttää kiertävän katsomon, katetun pääkatsomon, sisäradan (yleisurheilun sisäharjoittelupaikka) keilaratoneen, voimistelusalirakennukset (4 kpl), verkkopallohallit (2 kpl), voimailusalirakennuksen, uimahallin sekä maaumalan.

Urheilulautakunta ja Y.t. Lautakunta antoivat molemmat kaupunginhallitukselle lausuntonsa Niemeläisen suunnitelmista, jotka molemmat olivat melko kriittisiä. Vain yksi tuloreitti aiheuttaisi liikenteellisiä ongelmia (max. käyttäjämäärä 25 000). Katettu pääkatsomo oli sijoitettu epäkeskeisesti kenttään nähden. Kiertävän katsomon päädyt tulisi olla kapasiteetiltaan samanlaiset. Pukuhuoneet olivat kaukana sisäradan takana kentältä katsottuna, sosiaalitylöitä oli liian vähän. Yleisöwc:t olivat sijoitetut keskitetysti alueen luoteisnurkkaan. Neljän pienen voimistelusalin yhteiskäyttö oli mahdotonta. Verkkopallohalleissakin (nyk. tennis) oli huomauttamista, toisesta haluttiin käsi- ja koripallohallia. Tilaohjelman kehittämiseksi ehdotettiin pääkatsomon alle pukeutumis-, peseytymistilojen lisäksi saunaa, hieromasuojaa, ravintolaa sekä vahtimestarin asuntoa. Kaarrekatson alle ehdotettiin varastotilojen lisäksi työ- ja rakennustarpeiden keskusta. Tilojen tulisi vastata paremmin olemassa olevia tarpeita (mahd. 2 000 voimistelijaa, 3 000 luistelijaa/ ilta). Pääkatsomon alustan suunnitteluun

tulisi kiinnittää huomiota Helsingin esimerkin mukaisesti. Monialaisen urheilukeskuksen sijoittamista niemelle pidettiin ahtauden takia arveluttavana. Koska alueella oli jo rakennettuna yleisurheilu-/ jalkapallokenttä, tulisi tulevassa rakentamisessa keskittyä näihin toimintoihin. Perustettiin toimikunta, jonka asiantuntijajäseneksi kutsuttiin arkkitehti, professori Yrjö Lindegren Helsingistä. Myöhemmin kesällä 1950 päätti kaupunginhallitus tilata molemmilta arkkitehteilta, Ilmari Niemeläiseltä sekä Yrjö Lindegreniltä uudet luonnokset. Samalla päätettiin pyrkiä rakentamaan ennen Helsingin Olympiakisoja valmiiksi katsomot pukuhuoneineen, sisärata sekä lämpökeskus. Lisäksi mielenkiintoinen oli kh:n ylimääräisessä kokouksessaan 21.06.50 päättämä stadionin kapasiteetti: 5 000 istumapaikkaa sekä 15 000 seisomapaikkaa.

Kommenttina Niemeläisen suunnitelmista todettiin, että luonnokset vastasivat esihanketasoisia suunnitelmia. Kurioositeettina Helsingin Olympiastadionin malliin pääkatsomossa katos kannatettiin katsomon keskellä sijaitsevilla pilareilla. Tulevan Ratinan Stadionin huonetilaohjelma alkoi hahmottumaan näissä suunnittelijan ja päätöksentekokoneiston keskinäisissä keskusteluissa. Liian monet epämääräisyydet ja jopa mitoitusvirheet suunnitelmissa aiheuttivat Lindegrenin kutsumisen projektin ylivalvojaksi.





03.02. Arkkitehti Yrjö Lindegrenin suunnitelmat (LIITE 5)

Kaupunginhallitus päätti korrektisti pyytää sekä arkkitehti Niemeläiseltä että arkkitehti Lindegreniltä uudet luonnokset. Koska arkkitehti Yrjö Lindegren oli suunnitellut Olympiastadionimme yhdessä arkkitehti Toivo Jäntin kanssa sekä Varkauden Urheilukeskuksen (Arkkitehtuurin kultamitali Lontoon Olympialaisissa 1948), oli ilmeisen selvää, että kh:n tarkoituksena oli valita hänet Ratinan seuraavaksi suunnittelijaksi.

30.11.1950 kumpikin arkkitehti jätti laaditun ja hyväksytyin ohjelman mukaiset luonnossuunnitelmat puntaroitavaksi. Rakentamistoimikunta kuuli asiantuntijana arkkitehti Einari Teräsvirtaa (joukkuevoimistelun kultamitali 1948). Molemmat ehdotukset miellyttivät. Lindegren oli suunnitellut kokonaisliikenteen joustavammin, hänen esittämänsä 1. rakennusvaihe olisi melko suuri johtuen tilojen keskittämisestä pääasiassa pääkatsomorakennukseen. Lindegrenin esittämä valtatie takainen kokoontumis- ja harjoituskenttä sai arvioinneissa positiivisen palautteen. Niemeläisen etuna/haittana oli tilaohjelman analyttinen pilkkominen erillisiksi rakennuksiksi vaiheittain rakentaminen helppoa / rakentamiskustannukset ja käyttökustannukset korkeat. Pääkatsomo oli yhä edelleen avoin.

Mielenkiintoinen yksityiskohta oli Niemeläisen suunnitelmaselostuksen yhteydessä ollut Paavo Nurmen esittämä lausunto luonnoksesta ja lähinnä sen harjoitushallin ominaisuuksista – tyypillistä Nurmea. (LIITE 4)

Lindegrenin kokonaisuutta pidettiin arkkitehtonisesti ansiokkaampana ja se valittiin tulevan pienen stadionin suunnittelun pohjaksi kaupunginvaltuuston kokouksessa 24.01.1951. (LIITE 6)

Lindegren laati luonnokset ja niiden pohjalta ns. lopulliset rakennuspiirustukset työselityksineen valmistuivat 20.4.1951. Konstruktiopiirustukset laati diplomi-insinööri Uno Varjo. Niemeläisen ehdotukseen palaamme vielä myöhemmin.

Rakennusohjelma oli jälleen paisunut kh:n edellisesän ohjelmasta ja siihen kuuluivat seuraavat osa-alueet: Stadionin pääkatsomorakennus katoksineen ja laitteineen, stadionin sivukatsomorakennus, majoitustorni hisseineen, urheilutalosiipi (uima-, keilailu- ja palloiluhallit sekä ravintola), tulokkuulutustaulu rakennus, laulu- ja soittolavarakennus sekä lipunmyyntikojut ja aitaukset.

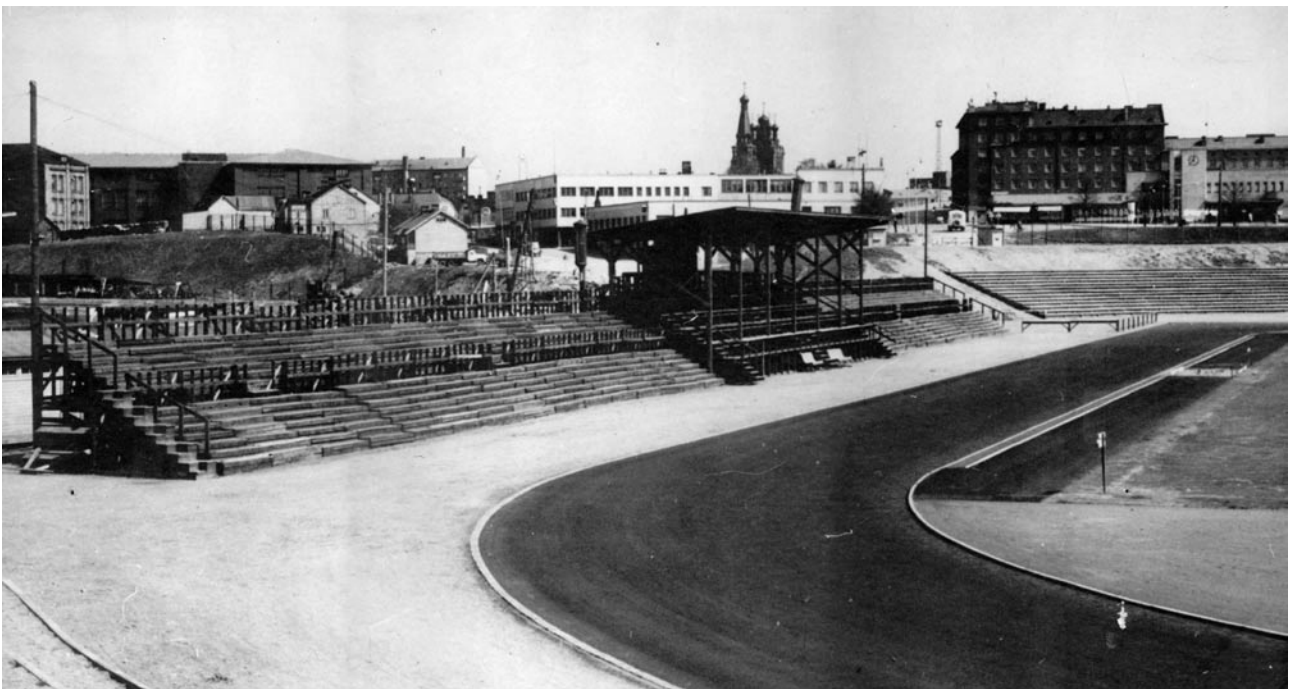
Lindegrenin suunnitelmista kuvastui suunnittelijan kokemus ja varmuus. Stadionin tilaohjelma oli harmonisoitunut ja monet toiminnot olivat löytämässä lopullisia sijaintejaan ja tilahahmojaan. Aluesuunnitelmassa liikenne ja yleisövirrat olivat hallinnassa. Valtatien eteläpuolelle oli sijoitettu harjoitus- ja kokoontumiskenttä, jolla on 200 m:n kiertävä rata. Tien alta urheilijaliikenne johdettiin maratontunnelia pitkin kentälle. Massiivinen pääkatsomorakennus oli sijoitettu kuten Niemeläiselläkin Suvannon puolelle. Katsomon alla oleva voimistelusalien sarja sekä palloilu-, keilailu- että uimahallit Lindegren sijoitti peräkkäin rannan suuntaisesti.

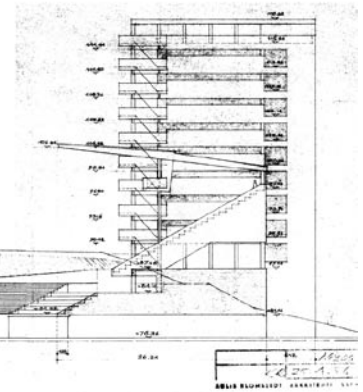
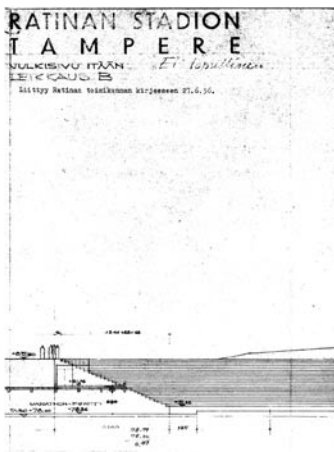
Yleisön kävelyhalli, jonka päällä sijaitsi toimistohuoneiden jono, oli sukua Olympiastadionin vastaavalle – ongelmat olivat samat. Samoin katsomon katosrakenne oli kuin Helsingissä – kantavat pilarit estivät katsomon yläosassa katsovien näkökenttää.

13 kerroksinen toimisto- ja majoitustorni sijoitettuna levymäisenä pääkatsomorakennuksen ja urheilutalorakennuksen väliin vaikutti linja-autoaseman suunnasta massiiviselta ja kilpailutoimintojen kannalta perustelemattomalta. (Nähtävästi ajan hengessä oli painetta korkean tornin rakentamiseksi Tampereelle vrt. arkkitehti Erik Bryggmanin miltei samanaikaisesti suunnittelema ” Amurinlinna ”).

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö kielsi hankkeen aloittamisen 29.5.1951 lähinnä rakennusmateriaalien puutteen vuoksi samalla varmistuen olympiarakentamisen Helsingissä – Ratinan rakennuslupa peruttiin.

Yrjö Lindegren kuoli yllättäen miltei työnsä ääreen 13.11.1952, joten jo pitkälle laaditut suunnitelmat jäivät luonnoksiksi.





03.03. Arkkitehti Aulis Blomstedtin suunnitelmat (LIITE 8)

Arkkitehti, professori Yrjö Lindegrenin kuoltua Ratinan suunnittelu jatkui. Stadion oli saatu Olympialaisia 1952 varten urheilukentän osalta valmiiksi, joten jalkapallon 5 olympialaista ottelua kyettiin Ratinassa pelaamaan. Yleisö (parhaimmillaan yli 20 000) joutui seuraamaan tapahtumia väliaikaisista puukatsomoista. Kuriositeettina mainittakoon, että Olympiatulen toi Ratiinaan entinen 10-ottelun kultamitalisti Paavo Yrjölä.

Paineet niemen urheilurakentamisessa olivat siirtyneet sisäpalloilun puolelle, erityisesti koripallopiirit vaativat uusia, ajanmukaisia tiloja laajenevan harrastuksensa tukikohdaksi. Urheilutalohanketta puuhattiin kaupungin oman arkkitehtiosaston suunnittelutyönä sähkölaitoksen kiinteistön viereen Pyhäjärven rantaan. Toteutumatta jäi tämäkin hanke huolimatta urheilupiirien voimakkaasta painostuksesta sekä rahankeruusta urheilutalon rakentamisen kustantamiseksi. (LIITE 7)

Alkuvuodesta 1955 valittiin sopivaksi Stadionin suunnittelijaksi ja arkkitehti Lindegrenin työn jatkajaksi arkkitehti, professori Aulis Blomstedt (sopimus 09.05.1955), sillä myöskin arkkitehti Ilmari Niemeläinen oli kuollut jo 28.05.1951. Suunnitelmat tuli laatia edesmenneen professori Lindegrenin 19.9.1952 päivätyjen pääpiirustusten pohjalta ja niiden hengessä.

Ensimmäisen vaiheen rakennusohjelma oli varsinaisesti kaksi osaa, pääkatsomorakennus ja 12-kerroksinen torniosa.

Pääkatsomorakennuksessa sijaitsivat 1. kerroksessa lämpökeskus, vs-suoja, 140 metrin kiertävällä juoksuradalla varustettu maapohjahalli (80 metrin suora ja seiväshyppypaikka), pukuhuonetilat sekä ravintola. 2. ja 3. kerroksessa sijaitsivat voimistelusalitilat pukuhuoneineen. 4. kerroksessa oli katsomon sisääntulohalli ja 5. kerroksessa toimistotiloja. Varsinaisessa pääkatsomossa oli katettuja istumapaikkoja 5 800 ja koko pääkatsomon kapasiteetti oli noussut 6 600 istumapaikkaan. Pääkatsomorakennuksen yhteyteen rakennettavaksi aiotussa torniosassa oli sijoitettuna 3 asuntoa sekä majoitustiloja siten, että niistä oli näkymä stadionille. Tornin huipulla oli kahvila.

Hankkeen rakennesuunnittelijana toimi yhä edelleen dipl.ins. Uuno Varjo Helsingistä.

Suunnitelman rakennusmateriaalit ja niiden käyttö loivat kehukset lopulliselle myöhemmälle toteutukselle. Yleisesti materiaalit olivat kestäviä ja helposti huollettavia. Perustukset ja kantavat rakenteet olivat teräsbetonia, ulkoseinät puhtaaksi valettuja teräsbetonipintoja. Väliseinät oli tarkoitus joko muurata tiilestä tai valaa teräsbetonista, asunto-, toimisto- ja majoitustiloissa

seinät olivat rapattuja. Kosteissa tiloissa seinäpinnat olivat laatoitetut. Lattiamateriaaleina käytettiin betonia, mosaiikkia, puuta tai linoleumia.

Tammikuussa 1957 valmistuneiden rakennussuunnitelmien toteuttamispäätöksiä oli jo päätetty rakentaa stadionilta ns. Maratontunneli Voimakadun (nykyisen Tampereen valtatie) alitse eteläpuolisille harjoituskentille kaupunginvaltuuston päätöksellä. Tunnelin leveyttä päätettiin kaventaa alkuperäisestä Lindegrenin esittämästä 8 metristä 5.5 metriin. Rakentamisen aloittaminen viivästyi. Yleinen keskustelu kyseenalaisti Ratinan sopivuuden pienoistadionin paikaksi. Niemen pinta-ala oli liian pieni, tulevan ohitusliikenteen sujuminen vaikeutuisi, kaupungintalo tarvitsisi uuden sijaintipaikan, entä huvipuisto? Kaikki tyyppillisiä mielipiteitä sekä ennen Stadionin rakentamista että myöhemmin erityisesti viimeisen suuren saneerauksen yhteydessä. Stadionin sijoittamista Kauppiin tulevan urheilukeskuksen yhteyteen tai vanhan Hippoksen alueelle Kalevaan harkittiin 1950- ja 60 luvun vaihteessa vakavasti. Yleisten töiden lautakunta esitti mm. 17.12.1959 pitämässään kokouksessa koko keskuksen suunnittelemista Kauppiin.

Tampereen monet muut samanaikaiset hankkeet - Uimahalli, YKK:n oppilastalo, insinööritalo lisäsivät tuntuvasti kaupungin majoituskapasiteettia, joten Ratinan suunnitellut majoitustilatkaan eivät olleet enää niin ajankohtaisia. Stadionin kokokin tuntui laajenevan askel askeleelta suunnitelmien edetessä. Maaperän rakentamiskelpoisuudesta ei myöskään ollut kuin oletuksia. Insinööritoimisto Maa- ja Vesi Oy sai tehtäväkseen Ratinan maaperän tutkimisen ja tulevien rakentamista edeltävien toimenpiteiden laatimisen. Saksalaisen Johann Keller G.m.b.H: n lausuntojen jälkeen huomattiin, että kiinteä rakentamispohja ei olekaan Ratinanniemessä 10 vaan 30 metrin syvyydessä. Paaluttaminen olisi ollut mahdollista mutta kallista. 12-kerroksisen tornin rakentamisesta pitäisi ainakin luopua, samoin pääkatsomorakennuksen perustuksen pistekuormatkin nousivat suunnitelman mukaisesti toteutettuna suuriksi. Harkittiinpa arkkitehti Niemeläisen kevyen katsomon rakentamista jo niin pitkälle, että sen rakenteelliset ominaisuudet tutkittiin.

Nämä tekijät olivat osaltaan vesittämässä arkkitehti Blomstedtin raskaan ja monumentaalisen stadionkokonaisuuden toteuttamista. Vähitellen suunnitelmia typistettiin ja lopulta niiden toteuttamisesta luovuttiin ja osittaisista suunnittelupalkkioiden maksamisesta sovittiin.

Arkkitehti Blomstedt esitti viime töikseen modernien, keveiden rakenteiden käyttämistä sekä katsomorakennuksen sijoittamista eteläpuolelle, Voimakadun varteen, jolloin katsojien näkökenttä suuntautuisi pohjoiseen Ratinan Suvannon yli kaupunkiin.

03.04. Arkkitehti Timo Penttilän (arkkitehtitoimisto Penttilä & Virta) suunnitelmat

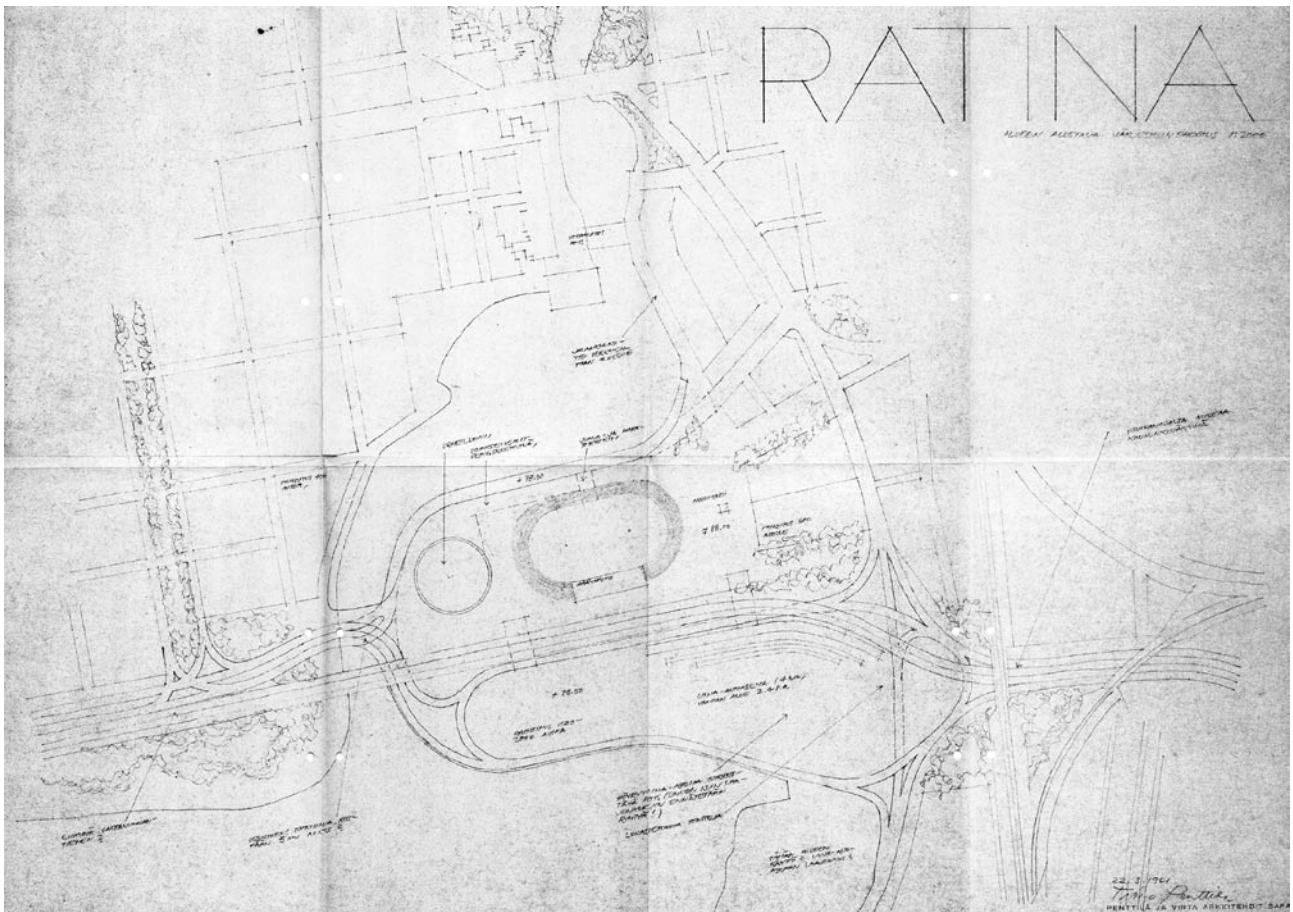
Joulukuussa 1960 pidetyssä neuvottelutilaisuudessa Ratinan rakentamisesta päätettiin laatia uusi tilaohjelma, jonka toteutuksessa käytettäisiin hallirakenteissa keveitä ratkaisuja sekä pääkatsomokapasiteettia pienennettäisiin 5 000 katsojaan. Lisäksi todettiin arkkitehtikilpailun järjestämisen Ratinan Stadionin rakentamiseksi olevan järkevää Turun urheiluhalli-kilpailun esikuvan mukaan, jossa 2. palkinnon saivat arkkitehdit Penttilä, Virta sekä insinööri Ekengren.

03.04.01. Tilaohjelma

Ennen vuoden loppua valmistui uusi tilaohjelma, joka sisälsi kaksi osaa, urheiluhallin sekä olemassa olevan kentän katsomorakennukset. Urheiluhalliin (vapaakorkeus 10 m) oli tarkoitus sijoittaa 150 metrin mittainen kiertävä juoksurata, jonka yhteydessä olisi 80 m:n mittainen suora sekä harjoitustilat yleisurheilulajeja ja jalkapalloa varten. Hallissa pelattaisiin kori- ja lentopallo-otteluita, sekä pidettäisiin paini-, nyrkkeily- ja voimistelukilpailujen lisäksi erilaisia esiintymistilaisuuksia (huom. siirrettävä esiintymislava 20 x 20m). Hallissa olisi kiinteä katsomo 2 000 katsojalle. Hallin yhteyteen rakennettaisiin monikäyttöiset harjoitustilat (vapaakorkeus 7 m) koripalloa, voimistelua ja voimailua varten. Lisäksi erilaisia toimisto, kuulutus-, radiointi- ja TV-tiloja. Kaikille käyttäjäryhmille oikein mitoitetuina sosiaali-, sauna- ja kahvilatilat.

Urheilukentän katsomokapasiteetti olisi 18 000 katsojaa, joista katettu osa olisi tarkoitettu 4 000 katsojalle. Katettu osa voisi ulottua myös kaarrekatsumoon. Lisäksi tulisi rakentaa riittävät sosiaalitalat sekä noin 100 urheilijalle että katsojille. Massaluistelijoille edellytettiin omia pukeutumistiloja (huom. 3 000 luistelijaa / ilta !) Ravintolamitoitus oli 100 henkeä. Lisäksi riittävät varasto-tilat, kentänhoitajan huoneet, välinesuojat sekä lipunmyyntikojut. Voimakeskus (lämpökeskus polttoainevarastoineen, muuntamotilat, sähkökeskus), väestönsuojat sekä 2 asuntoa sijoitetaan katsomon yhteyteen.

Moderni ote kuvastui uuden tilaohjelman sisällöstä, samalla uusien lajien sekä tilojen monikäyttöisyyden vaatimukset näkyivät tulevan stadionin suunnitteluohjeissa. Helsingin Olympiastadionin haamu oli väistymässä, oppia oli käyty ottamassa modernista Rooman Stadio Olympicosta - tehtiin todella omaa stadionia omiin tarpeisiin Tampereelle.

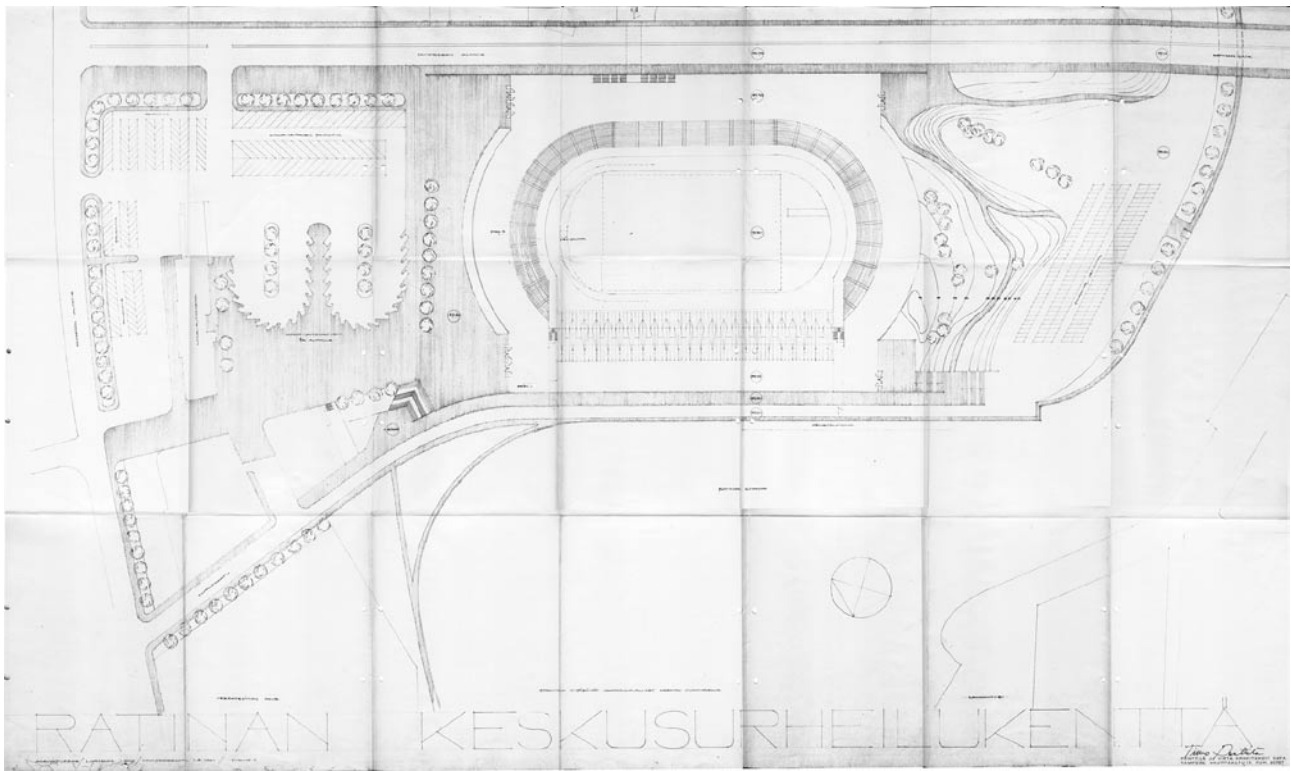


03.04.02. 1. luonnos (22.03.1961) (LIITE 9)

Tampereella pitivät arkkitehtitoimistoa 1960-luvun alussa silloin nuoret arkkitehdit Timo Penttilä ja Kari Virta. Ehkä osittain Turun urheiluhallikilpailun menestyksen vuoksi heille annettiin mahdollisuus tehdä uuden tilaohjelman mukaan luonnos summittaisen kustannusarvion saamiseksi hankkeesta. Toimisto voitti vuonna 1961 Tampereella oloaikanaan Helsingin kaupunginteatterikilpailun sekä myöhemmin Oulun Yliopistokilpailun. Voitot johtivat toimiston jakaantumiseen ja kummankin arkkitehdin muuttamiseen Helsinkiin.

Arkkitehti Timo (Jussi) Penttilä (synt. 16.03.1931 Tampereella), myöh. professori Wienissä laati 22.03.1961 päivätyn suunnitelman, jossa sekä kaupungin sisäinen - että ohitusliikenne omine siltoineen sekä uusi linja-autoasema rajaa liikuntatoiminnot Ratinanniemen pohjoisreunaan. Pyöreä liikuntahalli (samantyyppinen sai 3. palkinnon Turun hallikilpailussa) on sijoitettu niemen kärkeen, liikuntasalit ovat pengerrettyinä suvannon pohjoisreunassa. Olennainen muutos aikaisempiin luonnoksiin on pääkatsomon sijoitus kenttäalueen eteläreunalle Blomstedtin testamentin mukaisesti.

Linja-autoaseman siirto on mahdollistanut stadionin itäpuolelle avaran lähestymisaukion monumenttipatsaineen (Isä Järvinen / Niklander). Linja-autoterminaalien läheisyydessä on 2 600 autopaikkaa, joilta on välitön – tai tunneliyhteys stadionille. Lisäksi Nalkalan puolelle oli sijoitettu 400 autopaikkaa. Suunnitelma sisältää todennäköisesti ensimmäisen kerran ajatuksen yleisön johdattamisesta Verkatehtaan alueen läpi Tammerkosken rantaa pitkin kohti keskustaa.



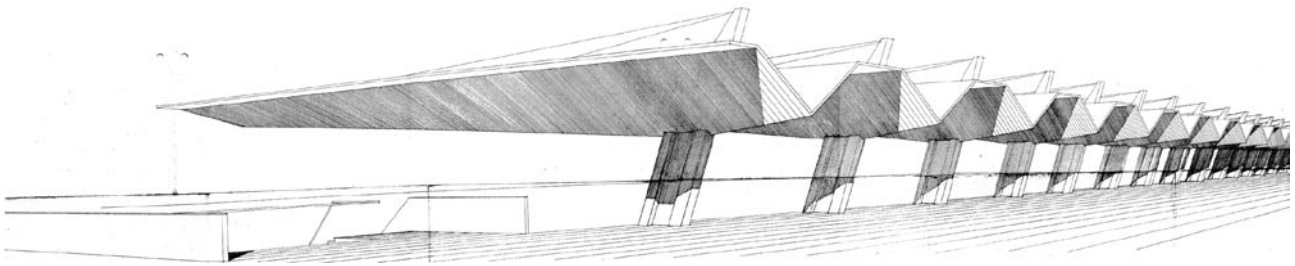
03.04.03. 2. luonnos (01.08.1961) (LIITE 10)

Arkkitehti Timo Penttilää ja arkkitehti Kari Virtaa pyydettiin laatimaan uudet luonnokset, jotta saataisiin selville tulevan stadionin kokonaisinvestoinnin suuruus.

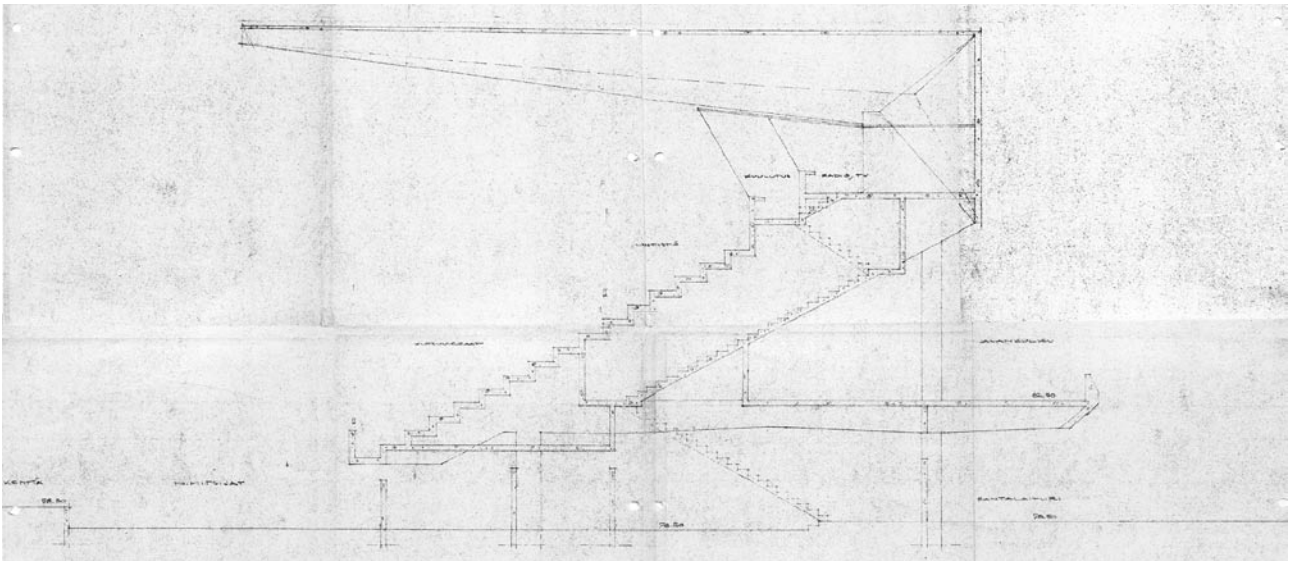
01.08.1961 päivätyissä luonnoksissa Stadion oli käännetty jälleen siten, että pääkatsomo oli kenttäalueen pohjoispuolella. Linja-autoasema oli olemassa olevalla paikallaan Hatanpään valtatievarressa, linja-autojen sijoitus lähtö kentällä mahdollisti autottoman lähestymisalueen rakentamisen aina Hatanpään valtatieltä Stadionille, vain kaareva maapenger oli nostettu näköesteeksi linja-autoasema-alueen ja Stadionin väliin. Pääkatsomon takaosan terassoinnista (2 terassia) johtuen oli pääkatsomorakennuksen ja Ratinan suvannon välinen alue varsin kapea. Autopaikoitus oli osoitettu sekä niemen nokkaan että linja-autoaseman alueelle. Varsinaista maratonkäytävää Tampereen valtatie alitse ei ollut esitetty, sitä vastoin takasuoran katsomon takaa oli tunneliyhteys Pyhäjärven ranta-alueelle. Suunnitelmassa kiersi kenttäaluetta 19 penkkiriviä kauttaaltaan, tämä mahdollisti pääkatsomon alle sijoitettujen korkeiden sisätilojen rakentamisen. Suunnitelmassa oli pääkatsomo erotettu omaksi vyöhykkeekseen, sitä ympäröivät valtavat betonileikkaukset – kentälleajokuilut vähensivät kiertävän stadiontilan yhtenäisyyttä.

Pääkatsomon katos oli moderni, voimakkaasti profiloitu betonikalvo yläpuolisine vetotankoineen, kantavat betoniset pystyrakenteet (24 levymäistä pilaria) sijoitettiin katsomon taakse, jolloin jokaisella katsojalla olisi esteetön näkymä kenttäalueelle. Puhtaaksi valetut rakenteet ja Ratinan suvannon puoleisten terassointien arkkitehtoninen ilme alkoi muistuttamaan osaltaan jo tulevaa toteutuvaa versiota.

Ensimmäisessä vaiheessa oli tarkoitus rakentaa nouseva katsomo ja katosrakenteen sekä katsomon alle lämmitettävää pukusuoja- ym. tilaa noin 7200 m³.



Toinen rakennusvaihe käsittäisi koripallo-, voimistelu- ja voimailusaliosan sekä niihin liittyvien pohjoispuolisten tilojen rakentamisen. Varsinaisia toimistotiloja ei luonnoksessa ole esitetty lainkaan. Kokonaiskustannusarvioksi määritettiin 30.10.1961 520 milj.mk.



03.04.04. 3. luonnos (24.04.1962 / 12.5.1962) (LIITE 11)

Ratina toimikunta päätti 17.04.1962 pitämässään kokouksessa, että suunnitelmaa olisi kehitettävä ottamalla huomioon seuraavat seikat: Katettu katsomo tullaan rakentamaan 4 000 katsojalle. Kaikki katetun pääkatsomon alaiset tilat rakennettaneen lämpimiksi käyttötiloiksi. Kentän pohjoispuolelle jätettäneen riittävä vapaa ranta-alue kehätien mahdollista rakentamista varten.

Katsomorakennukseen suunniteltujen voimistelu- ja voimailusalitilojen rakentaminen tullaan käsittelemään vasta sitten, kun Ratinaan kohdistuvat liikennekysymykset on selvitetty.

Tältä pohjalta arkkitehti Timo Penttilä laati 24.04.1962 päivätyt luonnokset, jotka ja niihin liittyvän summittaisen 240 milj.mk:n kustannusarvion hän esitteli Ratina toimikunnalle seuraavana päivänä.

Luonnoksiin kuuluvasta leikkaus- ja julkisivukuvasta näkyi jo pääkatsomon ja siihen liittyvien rakennelmien osalta jo tulevan lopullisen toteutuksen piirteitä. Pääkatsomo oli takasyöttöinen, kapasiteetti vaaditut 4 000. Katsomon yläosa oli pohjoiseen päin suljettu teräsbetoniseinin, katos voimakkaasti profiloitu teräsbetonikalvo. Yleisön jalankulku oli ratkaistu yhteen tasoon, joka oli kuitenkin selvästi matalammalla kuin lopullinen ratkaisu. Jalankulkutason reunan teräsbetonikaide antoi viitteitä myös tulevasta ratkaisusta. Kiertävä katsomo nousi luonnoksessa jalankulkutason alhaisen +-korkeuden vuoksi pääkatsomon molemmin puolin kaarteissa voimakkaasti.



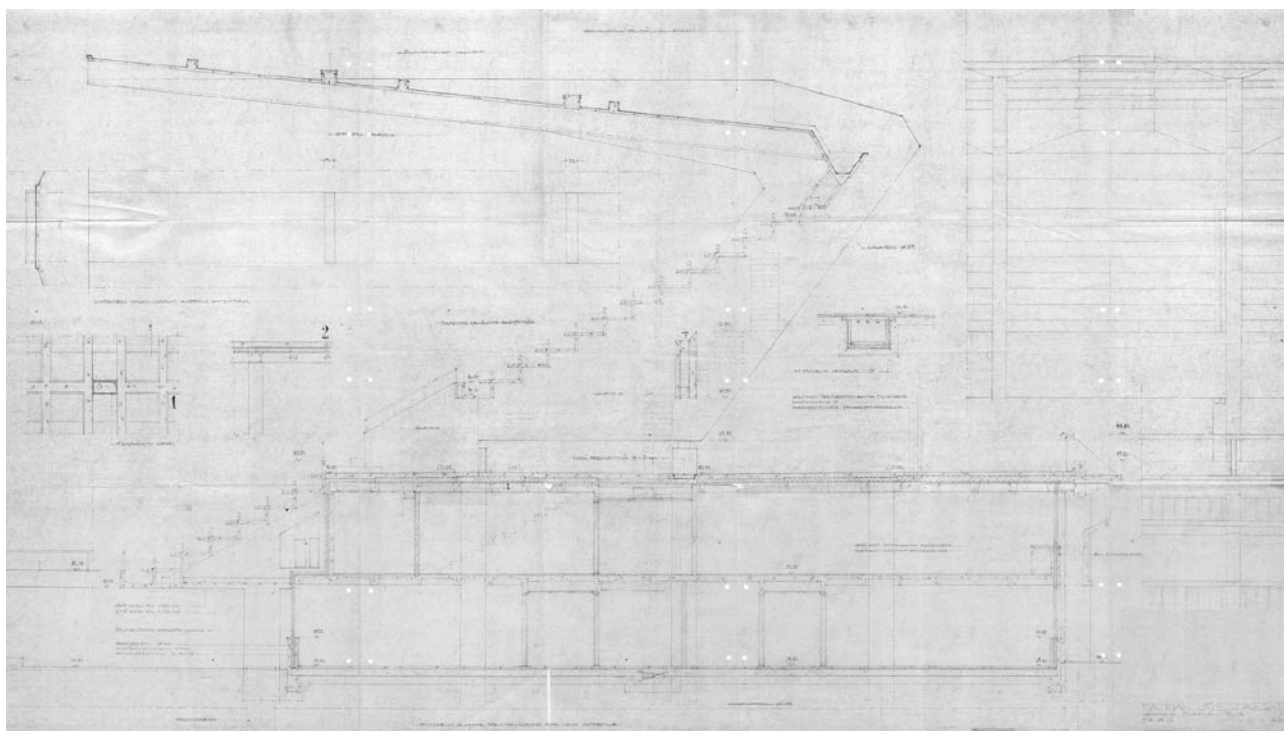
04. Toteutus (LIITE 12)

Suunnittelutyössä edettiin nopeasti vuoden 1962 ja vuoden 1963 alkupuolella. Kun hankkeessa päästiin uudelleen alkuun, oli urheiluväki ja erityisesti Ratina toimikunta kauppaneuvos Kalle Kaiharin sekä kaupunginjohtajien Kaivolän ja Vartolan johdolla hyvin aktiivinen uuden Ratinan Stadionin (näin on jo melko aikaisissa asiakirjoissa Stadionia nimitetty) rakentamiseksi Ratinanniemen pohjoisreunalle 5.5 ha:n tontille, josta Stadionin rakennusala on 11 470 m².

Lopulliset pääpiirustukset on päivätty 15.08.1963, allekirjoittajana arkkitehti Timo Penttilä (arkkitehtitoimisto Penttilä & Virta siirtyi hankkeen aikana Tampereelta Helsinkiin ja jakautui kahdeksi erilliseksi toimistoksi.) Rakennesuunnitelmat laati insinööritoimisto Bertel Ekengren Helsingistä, LVI-suunnitelmat insinööritoimisto Erkki Leskinen Tampereelta ja sähkösuunnittelun suoritti Tampereen kaupungin talonrakennusosasto insinööri Tuure Ahteen johdolla.

Varsinaiset rakennustyöt suoritti Tampereen kaupungin talonrakennusosasto omana työnään, vain erikoistehtävissä jouduttiin käyttämään ulkopuolisia, yksityisiä urakoitsijoita. Rakennustöitä johtivat talonrakennusinsinööri Esko Uusi-Rauva ja insinööri Raimo Eskelinen, vastaavana mestarina toimi rakennusmestari Jukka Grönlund. Sivu-urakoitsijoina toimivat putkitöiden osalta Vesionninen, sähkötöissä Sähkötyö Oy, ilmastointitöissä Suomen Puhallintehdas Oy sekä eristystöissä Eristystekniikka Oy, kaikki Tampereelta.

Pääkatsomon rakentaminen aloitettiin syyskuussa 1963, juhlallinen peruskiven muuraus tapahtui Tampere-päivänä 01.10.1963. Harjannostajaisjuhlat pidettiin 01.10.1964, varsinaisesti stadionin rakennustyöt valmistuivat elokuussa 1966, jolloin ensimmäisenä suur tapahtumana Ratinassa järjestettiin Kalevan kisat.



04.01. Toteutuksen tilaohjelma

04.01.01. Katsomot

Katettu pääkatsomorakennus on sijoitettu kentän pohjoissivulle, avokatsomon istumapaikat eteläsivulle sekä seisomapaikat kentän molempiin kaarteisiin.

Yleisön sisäänvalo tapahtuu stadionin neljältä kulmalta kenttää kiertävälle sisäänkäyntitasolle, jolta yleisöliikenne suuntautuu takasyöttöisesti katsomolohkoihin. Sisääntulojen yhteydessä on 32 lipunmyyntipaikkaa.

Katsojakapasiteetti:

- katettu pääkatsomo	4 251 istumapaikkaa
- eteläsivun avokatsomo	2 547 istumapaikkaa

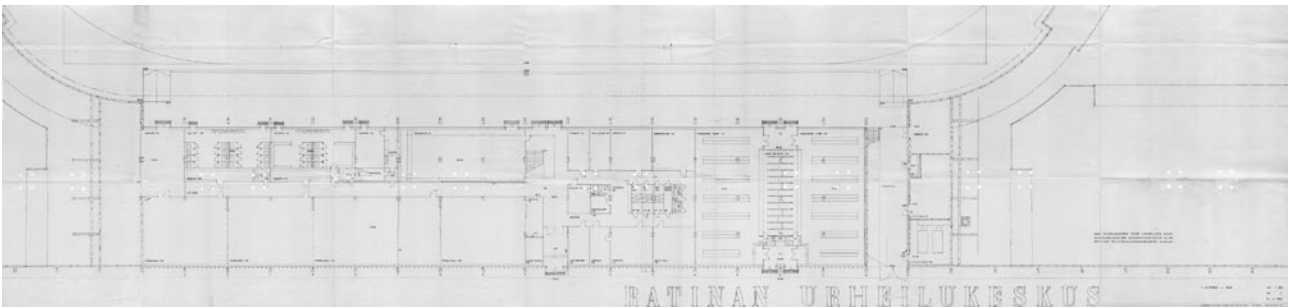
yhteensä	6 798 istumapaikkaa (puupenkit)
- kaarrekatsumot	13 000 seisomapaikkaa

kokonaiskapasiteetti	19 798 paikkaa
----------------------	----------------

Pääkatsomon ylimmälle tasolle katoksen alle on sijoitettu uudenaikaiset kuuluttamo- ja selostamotilat yhteensä 7 erillistä huonetta.

Yleisöä varten rakennettiin mitoituksen mukaiset WC-tilat erikseen pääkatsomoa sekä Tampereen valtatie alittavan maratonkäytävän yhteyteen ulkokatsomoa varten.

Kenttäalueen ulkopuolelle stadionin nurkkiin sisäänkäyntitasolle rakennettiin 45 m:n korkuiset valotornit (4 kpl) teräsbetonista, jokainen torni varustettiin elohopeahöyryvalonheittimin (22 kpl). Tällöin saavutettiin yli 400 luxin keskimääräinen valaistusteho. Lisäksi suunnattiin jokaisesta valotornista 1 valonheitin valaisemaan sisääntuloalueita.



04.01.02. Pääkatsomorakennus

Pääkatsomon sisäänkäyntitason alla sijaitsevat stadionin alkujaan 17 400 m³ käsittävät urheilu-, huolto- ja toimistotarkoituksiin tarkoitetut sisätilat.

Huonetilat:

- voimistelusalit (jakoseinin jaettavissa 4 osaan)
- 2 massapukuhuonetta wc-tiloineen
- 9 joukkuepukuhuonetta suihku- ja wc-tiloineen
- 8 toimistohuonetta
- kahvila
- 3 baaria
- talonmiehen 2h+k:n asunto
- käyttäjien wc-tilat
- C-luokan väestönsuoja 147 henkilöä varten
- koneteknillisiä- , varasto- sekä aputiloja

Alun alkaen kiinteistöön oli sijoitettu myös lämpökeskus piippuineen mutta rakentamistyön aikana tuli mahdolliseksi liittää kiinteistö kaukolämpöjärjestelmään, jolloin lämpökeskuksen rakentamisesta luovuttiin. Toimistotiloissa toimi aluksi urheilulautakunta, urheilunlaitosten rakennusmestarit, retkeilytoimisto, nuoriso- ja raittiuslautakunnat, stadionin vahtimestari, ensiaputilat sekä tilat erotuomareita varten.

Rakennustyön aikana tehtiin myös jo ensimmäinen tilakokonaisuuteen vaikuttanut muutos. 4-osainen voimistelusalit muutettiin 3-osaiseksi sijoittamalla painisali ja voimailusali samaan salisarjaan. Lisäksi rakennettiin rakennuksen länsipäähän huoltotunnelin toiselle puolelle erilliset nyrkkeily- ja telinevoimistelusalit wc- ja pukeutumistiloineen sekä varastotiloja. Salien suurin vapaa korkeus oli 535 cm. Yhteensä tiloja oli rakennuskompleksin valmistuessa 23 000 m³.

04.02. Rakenteet

04.02.01. Perustukset

Kuten aiemmin on todettu on Ratinanniemen reuna 30 m:in saakka löyhää kokoonpuristuvaa hiekkaa, siksi paalutus olisi tullut kalliiksi. Pääkatsomo päätettiin em.syistä perustaa neliönmuotoisten anturoiden (4500 x 4500) varaan. Tällöin kuorma oli 160 tn/kpl, kun aiemmissa suunnitelmissa kuormat olivat olleet 1 000 tn/antura. Kiertävät katsomot perustettiin teräsbetonipaaluille.

04.02.02. Katsomojen rakenne

Pääkatsomon rakenteena on teräsbetoninen kehä-kuorirakenne, jonka suurin etu on sen visuaalisen keveyden lisäksi pieni paino. Kehäpalkkien keskinäinen etäisyys on 6.6 m ja katoksen teoreettinen ulottuma on 21.0 m. Kehäpalkkien välissä on 6.5 cm:n paksuinen taitelaatta, joka on muotonsa ansiosta pääsuunnassa itsekantava (siksi kehäpalkkien ei tarvitse ulottua ulokkeen päähän asti).

Katsomon sekundaarirakenteena eli katsomotasoina on 8.0 cm:n taitelaatta. Kävelykannen sekä välitason muodostaa arinapalkisto 6 x 6 m. Paikalla valettuihin pääkatsomon rakenteisiin käytettiin betonia 4 300 m³ ja terästä 4 400 tn. Perusrakenteiden paikallavalun jälkeen kyettiin pehmeän rakennusopohjan painumat oikaisemaan hydraulisilla nostureilla pilareihin jätetyissä koloissa ennen väliseiniä muurausta tai valua. Melkoinen vaa'itusurakka – uutta rakennustekniikkaa.

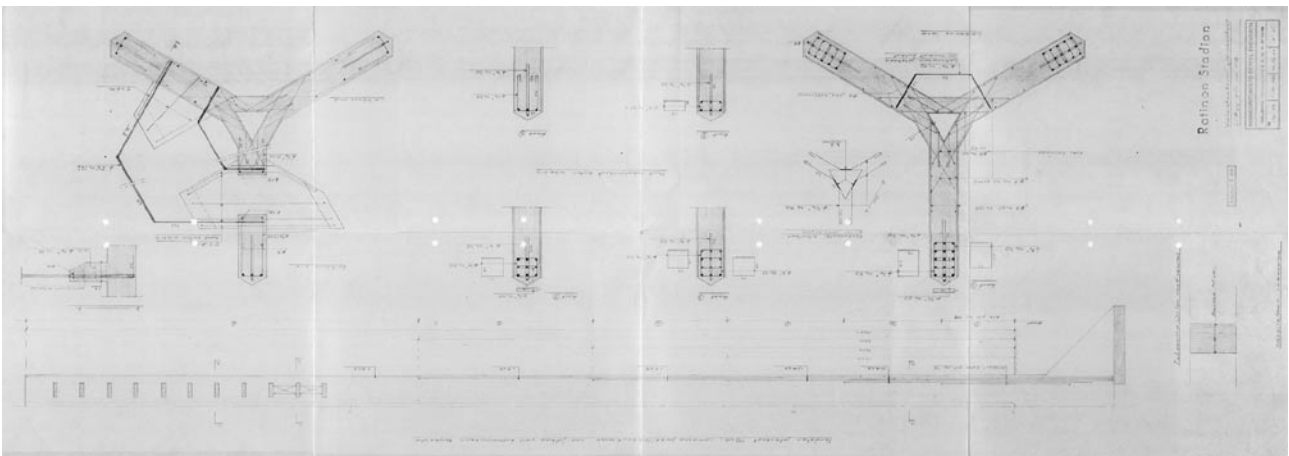


Avokatsomo on paikalla valettua etumuuria lukuun ottamatta rakennettu elementtirakenteisena. Paaluanturoiden varaan on asennettu keskimäärin 6 m:n välein yläreunastaan hammastetut kannatuspalkit (64 kpl). Näiden päälle on ladottu Cellit Oy:n valamat katsomoelementit, jotka molemmista päistään tukeutuvat kannatuspalkkeihin kovakumilaakereiden välityksellä.

Katsomojen istumapaikat olivat teräskonsolien varaan asennettuja punaiseksi maalattuja puupenkkejä. Katsomoissa olevat teräsrakenteiset putkikaiteet maalattiin kuten muutkin stadionin teräspinnat yleensä omalla vihreän sävyllä (Ratinan vihreä, W 885).

04.02.03. Valomastot

45 m korkeat valomastot (4 kpl) valettiin liukuvaluna. Pääkatsomon itäpään puoleinen masto on ensimmäinen Suomessa tehty liukuvalutyö. Työtapa yleistyi mm. Tampereella valettiin 1960-luvulla Ratinan mastojen lisäksi Kalevan kirkon massiiviset vertikaalirakenteet sekä Näsinneula. Valomastojen perustaminen ei ollut helppoa, perustamiskuopat jouduttiin viimeistelemään käsin lapiolla. Tämän jälkeen kuoppaan laskettiin löysää betonimassaa, jonka päälle kyettiin lopullinen maston 9 x 9 m perustuslaatta vinotukineen valamaan. Liukuvalun jatkuvan mitoituskontrollin (myrsky) vaikeus aiheutti ongelmia mastojen lopullisen suoruuden aikaansaamiseksi. Työn raskauden ja pitkäjänteisyyden takia työntekijät juopottelivat ja urakoitsijoita jouduttiin vaihtamaan. Puhtaaksi valetut pinnat olivat työsuorituksena jo sinänsä melkoinen haaste. Valomastoihin asennettiin valonheittimet jälkivaluina rakennetuille teräsbetonitasoille.



04.02.04. Muut rakenteet

Stadionin itäpäädyn(linja-autoaseman puoli) näkemäesteeksi rakennettiin nurmetettu maavalli. Länsipäähän syntyi vastaavanlainen valli luonnollisena leikkauksena. Tähän valliin valettiin teräsbetoninen tulostaulu, jossa oli kello sekä pelikello. Pääsisääntuloaukion (nyk. Olympia-aukio) ja linja-autoaseman seudun väliin sijoitettiin leveä julkinen portaikko.

Teräsbetoniset lippukopit liitettiin joka stadionin nurkalla osaksi teräsaita- ja teräsporrttien muodostamaa järjestelmää. Lippukoppien pellitykset olivat kuparia. Aidat ja portit olivat maalattuja (Ratinan vihreä, W 885)

04.02.05. Kenttäalue

Kenttä oli 400 m:n kiertävällä juoksuradalla varustettu (7 rataa, loppusuoralla 8 rataa), pinnoitteeksi vaihdettiin kesällä 1966 jo vuosina 1949-51 rakennetun hiilimurska-savipäällysten tilalle osittain hiilimurskan puutteen vuoksi tekniikaltaan moderni pinnoite, tekn.lis. Olli-Pekka Hartikaisen kehittämä kumiasfaltti. Kumimateriaalina käytettiin autojen renkaista saatavaa kumia. Ratinan kenttäpinnoite oli Suomen 3. ns. ” sään kestävä pinnoite ”. Kenttäaluetta ei hiekkamaaperän ja pohjaveden läheisyyden takia salaojitettu. Juoksuradan sisäreunaan rakennettiin kiertävä sadevesiviemärointi ja sen yhteyteen graniittinen suojakiveys.

04.02.06. Infrastrukturi

Pääkatsomorakennus kytkettiin alkuperäisten suunnitelmien vastaisesti kaupungin kaukolämmitysverkkoon. Kaikkiin sisätiloihin asennettiin tavanomainen patterilämmitys.

Ilmanvaihto rakennettiin koneelliseksi. Sisääntuloilma suodatettiin ja esilämmitettiin ennen kanavistoon puhaltamista. Lämmitys ja ilmanvaihto rakennettiin siten, että tiloja kyetään käyttämään tehokkaasti läpi vuoden.

Kenttävalaistus asennettiin torneihin kauko-ohjattuna. Katsomorakennuksen tilojen valaistus hoidettiin loistelamppu- ja hehkulamppuvalaisimilla.

Stadion varustettiin rakennusaikansa viimeisimmällä tulospalvelu-, viestitys- ja äänentoistolaitteistoilla. Rakennusvaiheessa pyrittiin ennakoimaan tulevaisuuden tarpeet. Juoksuradan alta tehtiin TV:tä varten kenttäalueelle kaapeliyhteyksiä, länsipäätyyn upotettiin tulevaisuuden sähköistä tulostaulua varten johtoasennukset valmiiksi jne.

04.02.07. Kustannukset (lokakuun 1969 indeksi)

Pääkatsomon rakentaminen	3 550 000 mk
Avokatsomo aitamuureineen	1 050 000 mk
Ulkovalaistus valotorneineen	385 000 mk
Lipunmyyntikioskit, ulkotasot, porttirakenteet	110 000 mk
Ratojen päällystäminen	130 000 mk
Ulkotyöt, maansiirtotyöt	450 000 mk
Aita- ja puistotyöt	75 000 mk
Suunnittelu	300 000 mk
Yleiskulut	400 000 mk
Indeksilisä	1 550 000 mk

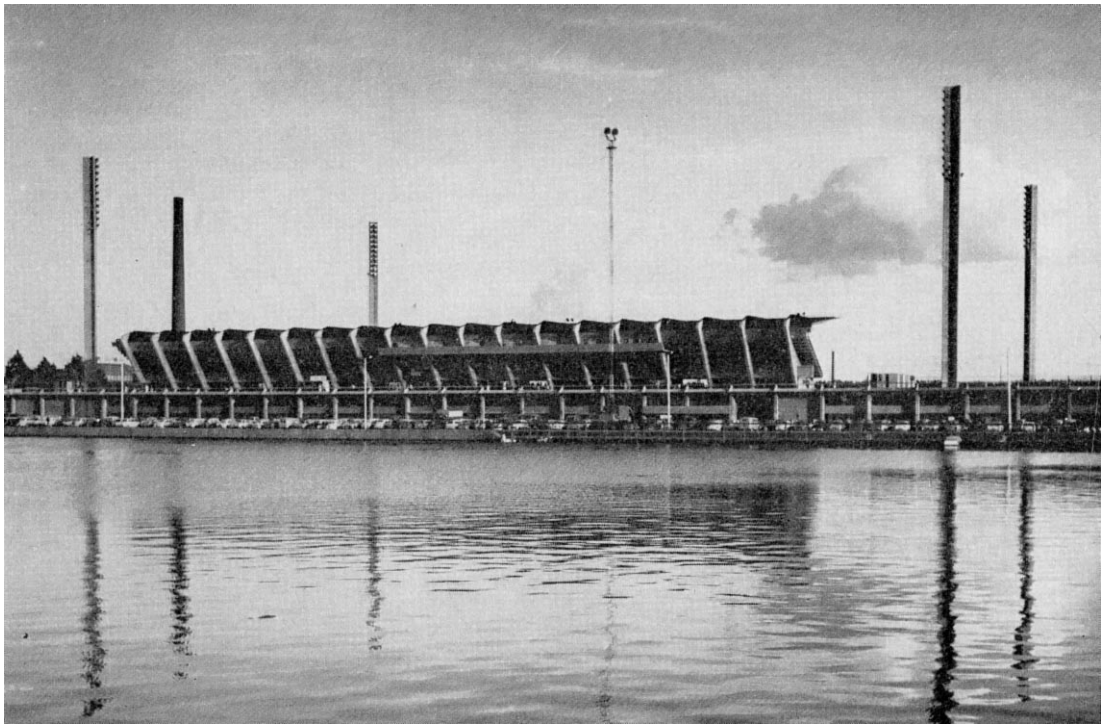
Yhteensä	8 000 000 mk

Kansainvälinen teollisten, esivalmistettujen elementtien käyttö rakentamisessa ja toisaalta teräsbetonin alati laajeneva käyttö pitkiä jäniteitä vaativien rakenteiden konstruomisessa loivat pohjan uudelle arkkitehtuurityylille – brutalismille, jossa materiaallinen ykseys, ”kerralla valmiiksi” valetut pinnat muodostavat arkkitehtonisen totuuden.

Jo arkkitehdit Auguste Perret, Le Corbusier, Walter Gropius, Mies van der Rohe loivat jo 1900-luvun alkupuolella ja myöhemmin muun muassa Eduardo Torroja funktionalistisissa töissään pohjan teräsbetonirakentamisen tulevaisuudelle. Erityisesti Aallon toimiston ”nuoret” Ervi ja Rewell olivat Suomessa teräsbetoniarkkitehtuurin kehittäjiä. Arkkitehtien Felix Candelan, Paul Rudolphin esimerkin innoittamana 1950-luvun lopun nuoret arkkitehdit kiinnostuivat ”raa’an” betonin käytöstä. Arkkitehti Aarno Ruusuvuoren sekä hänen aikalaistensa monet työt esim. Hyvinkään ja Tapiolan kirkot loivat teräsbetonin käytöstä arkkitehtuurissa Suomeen oman koulukunansa. Arkkitehti Timo Penttilä kuului tähän ikäpolveen. Kun vielä muistamme, että Ratina toimikunnan edustajat kävivät tutustumiskäynnillä Italiassa ja toivat mukanaan Pier-Luigi Nerven pääpiirustuksia Rooman olympiarakentamisesta, oli miltei itsestään selvää, että Ratinan stadion tehtäisiin teräsbetonirakenteisena ilmentäen konstruktisuudellaan rakennusprosessia.

Ratinan Stadion tai virallisesti Tampereen Stadion on yksi Suomen hienoimmista teräsbetoniarkkitehtuurin edustajista.





04.03.01. Ratinan arkkitehtuuri

Maisemallisesti valotornit nousevat maamerkkeinä osaksi Tampereen teollisuusympäristön piippumerta.

Ratina oli valmistuessaan toinen ominaisuuksiltaan varsinaisesti stadioniksi luokiteltava liikuntarakennus Suomessa.

Stadionin pohjoisjulkisivu (suvannon puoli) toimii Laukon torin suunnasta kaupunkitilaa rajaavana kaupunkimuurina ja muodostaa stadionin arkikäyttäjille ainutlaatuisen hienon tilallisen lähestymisriitin stadionille. Varsinaisen stadionin ” upottaminen ” hiekkakuoppaan, maisemoi alueen hienosti. Pääkatsomon katos sai näin suuren merkityksen koko arkkitehtonisen konseptin hallitsevana elementtinä.

Betoniarkkitehtuurin ” ikuisuus ” ja pintojen huoltotarpeettomuus olivat rakentamisen lähtökohtina, ajan saatossa nämä ominaisuudet ovat osoittautuneet vääriksi - rakennukset tarvitsevat aina huoltoa pysyäkseen käyttökelpoisina. Ulko-ovien ulkopinnat ja pellitykset ovat pääsääntöisesti kuparipeltiä.

Sisäarkkitehtuurille oli ominaista orientoitavuus ja erityisesti pukeutumistilojen oivallinen tulevaisuuden muuttuvien käyttötärpeiden mahdollistava horisontaalimitoitus. Toisen kerroksen pukutiloista avautuu ihastuttava kaupunkinäkyvä Ratinan Suvannon yli Laukon torille. Sisäkorkeuden minimointi rakennusvaiheessa aiheutti myöhemmin suuria vaikeuksia mm. uuden ilmastoinnin järjestämisessä. Paini- ja telinevoimistelusalit olivat aikanaan harjoitustiloina maamme parhaat.

Sisätilojen funktionaalinen väritys oli aikansa lapsi. Tekniikka on kaikki sisätiloissa näkyvässä, varsinaisia alaslaskettuja kattoja ei ole lainkaan. Yleisesti vaalean harmaissa tiloissa väriläiskinä toimivat oranssiset ilmastointikanavat, siniset vesiputkistot ja vihreät (Ratinan vihreä) muut metallirakenteet. Lattiat ovat pääsääntöisesti laatoitetut punaruskein Flexa-asbestilaatoin, salien lattiat olivat massiivipuisia ristiinkoolattuja ” jousto”-lattioita. Kalusteväreinä käytettiin vihreätä, punaista ja oranssia.



04.03.02. Taide Ratinassa

Ratinnan Stadionin eri luonnosvaiheissa sijoitettiin stadionin yhteyteen eri aikojen urheilumestareita kuvaavia taideteoksia. ” Isä” Järvinen ja Elmer Niklander olivat voimamiehinä, kultamitalisteina ja antiikin kiekonheittäjinä useasti ehdolla veistosmonumentin aiheiksi. Olipa Haarlan suvulla jo Niklanderista valmiina veistoskin. Koska luonnokset jäivät luonnoksiksi, jäivät myös veistosuunnitelmat joko toteuttamatta tai sijoittamatta. Ratinnan Stadionin realisoituessa voitti kuvanveistäjä Pentti Papinaho (1926-1992), professori vuodesta 1983 Ratinnan sisääntuloaukiolle tarkoitetun veistoskilpailun. Kahta kilpailevaa estejuoksijaa tyyliteltynä esittävä 365 cm:n korkuinen ” Vesieste”-monumentti paljastettiin 12.08.1966 aluksi tuntemattomien lahjoittajien (Kekkonen & Kaihari) kustantamana. Patsaan betonisen vesialtaan suunnittelivat arkkitehdit Aino ja Pekka Laurila, myöhemmin professori.

05. Muutokset

Työn laajuudesta ja moniulotteisuudesta johtuen jouduttiin työmaa-aikana tekemään useita muutoksia ja parannuksia. Asiakirjoista selviää, että arkkitehti Penttilä oli aktiivisesti mukana työmaakokouksissa ja teki nopeasti sekä oma-aloitteisia että työmaan paineista johtuvia korjauksia suunnitelmiin. Työmaa-aikaisesta suunnittelusta vastasi arkkitehti Penttilän toimistossa Penttilän itsensä lisäksi arkkitehti Rajala. Rakentamista vaikeutti sekä lisämuutostarpeita aiheutti kentän käyttö rakennusaikana. Mm. Ilves-Kissojen ja Hakan välisen jalkapallo-ottelun 30.07.65 jälkeen jouduttiin rikottuja rakenteita korjaamaan.

05.01. Rakennusaikaiset muutokset

Suunnitteluasiakirjojen ja työmaapöytäkirjojen mukaan lopputulokseen merkittävästi vaikuttavia muutoksia alkuperäisiin suunnitelmiin (15.03.1963) verrattuna olivat aikajärjestyksessä seuraavat:

30.01.1965 Yhtenäisten kattojen alle suunnitellut lippukopit muutettiin erillisiksi.

08.03.1965 Suvannon puoleisista ikkunoista jätettiin puuritolointi pois ja betoni reunus muotoiltiin uudelleen.

22.03.1965 WC:iden lattiapisuaarit muutettiin seinäpisuaareiksi, valetuiksi ajatellut pystykanavat muutettiin muurattaviksi.

27.03.1965 Valomastojen perustusten raudoitukset tehtiin uudelleen ja sala perustusten mitoitus muutettiin 9 x 9 metriksi (2 m suuremmaksi), koska valomaston tuli seistä omalla jalallaan ilman maanpainekuormien tukivaikutuksia.

04.04.1965 Telinevoimistelusalin ja nyrkkeilysalin laajennus aputiloineen länsipäädyn betonikannen alle. Samoissa pohjapiirroksissa näkyi huoltokäytävän muutos, jossa talonmiehen asunnon porras siirrettiin ikäänkuin rakennuksen sisään ja asuntoon rakennettiin parveke.

05.10.1965 Pyydettiin arkkitehtia laatimaan laajennussuunnitelma telinevoimistelusalin jatkoksi autotallia/ varastoa varten betoniluiskan alle.

07.12.1965 Takasuoran avokatsomon taakse maratontunnelin yhteyteen suunniteltiin porras tunneliin ja sen välitasolle yleisöä varten WC-tilat.

02.11.1965 Luistelijoiden massapukuhuoneista lohkaistiin pohjoisreunasta tiloja toimistoja varten.

19.11.1965 Pääkatsomorakennuksen itäpäähän laajennus väestönsuojaa ja voimailusalia varten valmistui (väestönsuojien tarkastus).

Aiemmin oli jo lämpökeskus ja siihen liittyvä piippu jätetty kaukolämpöön liittymisen vuoksi pois suunnitelmista. Samoin alunperin leikkauspinnaltaan nelisakaraisiksi suunnitellut valomastot oli muutettu hienostuneemmiksi - 3 sakaraisiksi.

13.08.1966 Kalevan kisojen avajaisten yhteydessä Ratinan Urheilukeskus vihittiin käyttöönsä.

05.02. Ratinan Stadionin tilamuutokset ja merkittävät korjaukset

Taitavasta tilasuunnittelusta johtuen ovat stadionin sisätilat olleet muuntelukykyisiä ja käyttökelpoisia eri kansainvälisissä tapahtumissa. Koska rakennuskompleksi sisältää laajoja liikennöitäviä tasoja lämpimien käyttötilojen päällä, on ollut ilmeisen selvää, että vesiongelmia on kiinteistössä ollut alusta alkaen.

Teräsbetonirakenne on ” ikuisuudellaan ” tuudittanut päättäjät tunteeseen ettei Ratinaan tarvitsisi investoida. Vasta 1990-luvulla havahduttiin huomaamaan betonipinnoitteen ja varsinkin sen sillä olevien raudoitusten haavoittuvuus. Katoksen korjaus tuli ajankohtaiseksi. Julkisivupintojen korjaukseen osoitettiin vuosittain budjettivaroja mutta töitä ei aloitettu. Vasta vuosituhatlupien lopussa saatiin telinevoimistelusalien laajennuksen kautta betonikorjaustyökin alulle.

05.02.01. Ratapinnoite

Juoksuratojen keinopinnoitemateriaalit kehittyivät 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa nopeasti. Ratina haluttiin pitää ajan tasalla. Kumiasfalttipinnoite osoittautui kimmoisuusominaisuuksiltaan vanhanaikaiseksi vaikkakin siltä pinnoitteelta Jorma Kinnunen oli Ratinassa 1969 heittänyt keihäänheiton maailman ennätyksen.

Ratinaan lisättiin 8. kiertävä juoksurata ja entinen musta pinnoite korvattiin punaisella Tartan-pinnoitteella 1972, jolta Tiina Lillak heitti naisten keihään ME:n vuonna 1983.

Ratinnan pinnoitetta on myöhemminkin uusittu, viimeksi kokonaan vuonna 1996. Näiden myöhempien korjausten yhteydessä ei kuitenkaan muutettu kentän toimintoja.



05.02.02. Grillimuutos (LIITE 13)

Pääkatsomon yleisötiloja parannettiin 1983 rakentamalla katsomon taakse kävelytasolle nykyaikaisille tapahtuma-aikaisille grilleille tilat (kaup.arkkit.Pentti Kauppila 08.08.1983).

05.02.03. Toimisto- ja huoltotilojen muutos (LIITE 14)

Pääkatsomon alla olevia toimistotiloja muutettiin kenttähenkilökunnan sosiaali- ja toimitiloiksi, kun osa kaupungin liikuntavirastoa muutti stadionilta muualle (kaup.arkkit. Pentti Kauppila 02.04.1985).

Massapukuhuoneiden pesu- ja wc-tilojen modernisointi. (kaup.arkkit. Pentti Kauppila 02.04.1985).

05.02.04. Pääkatsomon kävelytason korjaus (LIITE 15)

Pääkatsomon takana oleva betonitaso pinta-alaltaan noin 3 000 m² kärsi vesiongelmista miltei rakennuksen valmistumisesta alkaen. Voimailusalin katto sekä talonmiehen asuntokäytävän katto vuoti pahimmin. Sittemmin myös suureen voimistelusaliiin vuoti vettä. Aluksi vuodot johdettiin joko ulos tai ohjattiin saaveihin.

1985 tehtiin betonitason perusparannus (Insinööritoimisto Jorma Huura ky 15.04.1985), jonka yhteydessä tason korkeusasema nousi ja samalla tason rakenteellinen kuormitus lisääntyi.

Samanaikaisesti uusittiin myös betonisen pääkatsomon katoksen vesieristys.

05.02.05. Pääkatsomon porraskorjaus ja telinevoimistelusalin muutokset (LIITE 16)

Pääkatsomosta alas loppusuoran ja kahvilan väliselle alatasolle rakennettiin teräsrakenteinen porrasyhteys. Työn yhteydessä jouduttiin pääkatsomoon tekemään reikä sekä valamaan erilaisia tukirakenteita. Telinevoimistelusaliosassa tehtiin pieniä tilallisia muutoksia (Kaupungin talonrakennusvirasto 16.07.1987).



05.02.06. Pääkatsomon katososan korjaus

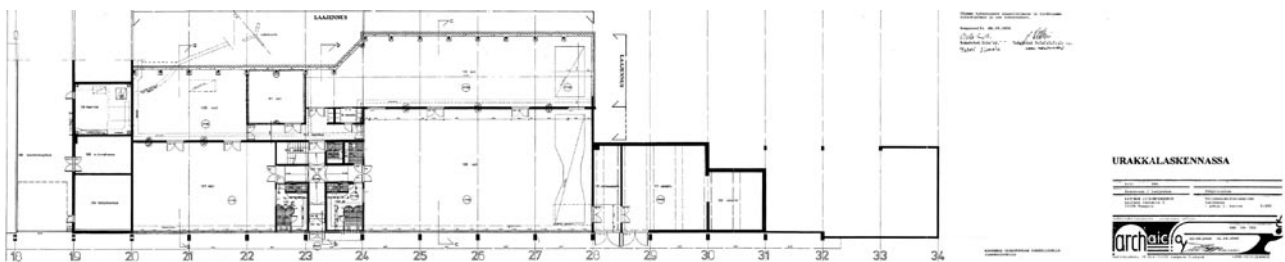
Ratikan ulkobetoni pinnoille ilmestyi 1980-luvun lopulla ruostetta, joka oli peräisin osittain paikalla valun yhteydessä liian pintaan jääneistä tukiverkko- ym.teräsrakenteista. Rakenteita tutkittaessa huomattiin myös rakenteellisissakin betonin sisäisissä raudotuksissa karbonisaation ja alkavan korroosion merkkejä. DI Risto Vahana esitti asiantuntijana näkemyksensä. Erilaisia vaihtoehtoja punnittiin ja lopulta päädyttiin aloittamaan betonipintojen korjaustyö. Ensimmäisenä kohteena oli pääkatsomon katoksen alapinta. Teräkset piikattiin esiin, ruostesuojattiin ja uusi pinta tehtiin ruiskubetonilla. Vuonna 1996 tehty työ jäi sikäli kesken, että pintaan tuleva pintasementointi

ja tasoitus jätettiin kustannussyistä myöhemmäksi. Tasoittamalla olisi massa- kerros saatu tasaisemmaksi ja katoksen alapinnan alkuperäisten murtopintojen saumat paremmin - graafisemmin esiin samalla olisi katon väriytyks tullut yhtenäisemmäksi. Katto-osan korjaustyön yhteydessä parannettiin jälleen kerran myös viestintä- ja sähköyhteyksiä.



Sekä urheilulliset että tekniset kehittämistarpeet loivat pohjan Ratinan Stadionin pitkäjänteiselle uudistamistyölle kansainväliseksi monitoimiareenaksi. Kansainväliset mitoitus- ja modernin VIP-käytännön tarpeet yhdistettynä turvallisuus- ja kasvaviin viihtyvyysvaatimuksiin jakoivat stadionin käytön kahteen kategoriaan, toisaalta normaaliin arkikäyttöön toisaalta tapahtumien tilakonsepteihin.

Ratinanniemen käytöstä järjestettiin aate-kilpailu vuonna 2001. Stadionalue oli kilpailuohjelmassa ohjeellisena mukana. Kilpailulautakunta totesi, että Ratinan Stadionia kehitetään jo olemassa olevien innovaatioiden pohjalta.



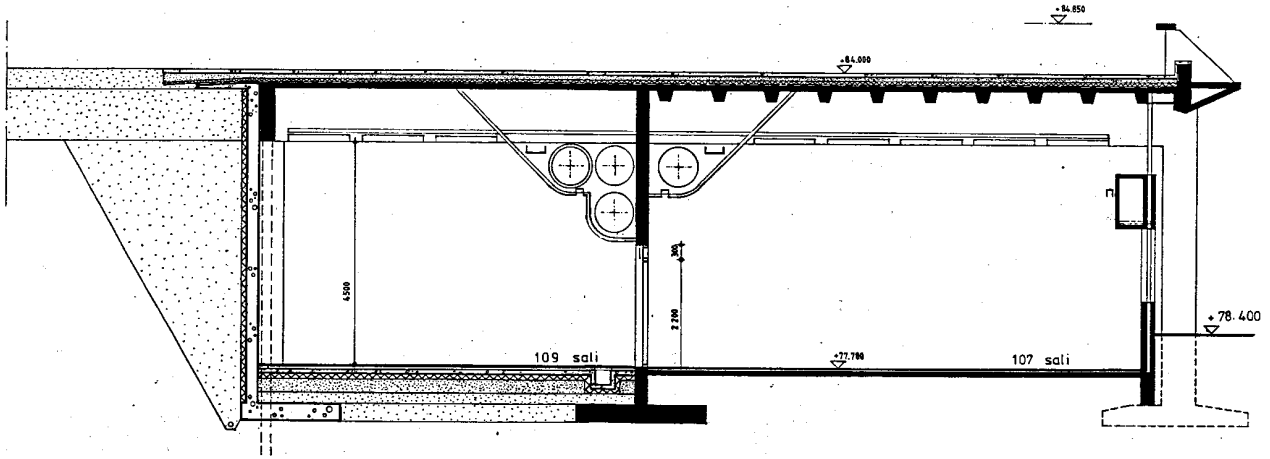
05.03.01. Telinevoimistelusalin laajennus (LIITE 7)

Pääkatsomon länsipäädyn betonikannen alla telinevoimistelusalien takana oli rakentamatonta tilaa. Laatan reunaa tuki paalujen ja reunapalkin muodostama kantava rakenne, muutoin tila oli puolillaan 1960-luvulla sinne jätettyä hiekkaa. Ajatus salitilojen ulottamisesta laatan alle oli kytenyt jo pitemmän aikaa, sillä nykyisissä tiloissa suurempien tapahtumien mediatoimintojen järjestely oli ollut puolinaista ja työlästä, samalla saataisiin telinevoimistelun ja painin kasvaneet tilatarpeet edes osin tyydytettyä.

Arkkitehti Jarmo Sepän (synt. 12.04.1953 Tampereella) laatimien lupa-asiakirjojen (26.09.2000) mukaan laajennusosaan sijoitettiin kahden voimistelusalin sekä yhden tanssisalin tilat, jotka varustettiin peilein. Suurempi voimistelusalin mitoitettiin kansainväliseksi hyppysaliksi hyppymonttuineen. Salisarjan lattiaan rakennettiin avattava kaapelikanava, jossa paikallinen puhelinlaitos säilyttäisi kaapeleitaan aktiivivarastossa. Näin tilat voidaan mahdollisimman nopeasti muuttaa esim. lehdistökeskukseksi.

Vanha osa saneerattiin ja siihen varustettiin lisää pukuhuone-, inva-WC-, huolto- ja varastotiloja. Uudet suihkuhuoneet rakennettiin lasitiilielementeistä. Koko rakennuskokonaisuuden talotekniikka konehuoneineen uusittiin, samalla poistettiin telinevoimistelusalipäädystä kaikki liikuntaesteet (portaat 1. kerroksessa muutettiin luiskiksi).

Hiekan tyhjennyksen jälkeen kantava laatta tuettiin ja kantavat paalut mantteloitiin ja niiden väliin valettiin maanpaineseinä. Seinäpinnat ja katto jätettiin betonipintaiseksi. Lattiamateriaalina laajennusosassa oli alapohjalaatan päälle Asennettu Pulastic-pinnoite. Ilmastointikanavisto peitettiin maalatuilla alumiiniprofiileilla (Lautex OY), jotka toimivat samalla akustisina elementteinä. Yläpohjan rakenteet uusittiin kantavaa laattaa myöten.



Pääsuunnittelijana ja arkkitehtisuunnittelijana toimi arkkitehti Jarmo Seppä (Arkkitehtitoimisto ARCH-aic OY), Rakennesuunnittelijana DI Heikki Käkönen ja ins. Jari Paavilainen (A-insinöörit OY), talotekniikan suunnittelusta vastasi kaupungin tilakeskus. Pääurakoitsijana toimi Rak.liike Omakiinteistöt Oy.

Laajennusosan pinta-ala oli 449 m² ja tilavuus 2 290 m³
 Saneerausosan pinta-ala oli 1 103 m² ja tilavuus 5 546 m³

Ennen rakennusluvan saantia poikkeusluvan haun yhteydessä pyydettiin hankkeesta Museoviraston lausunto. (LIITE 18 / 1)



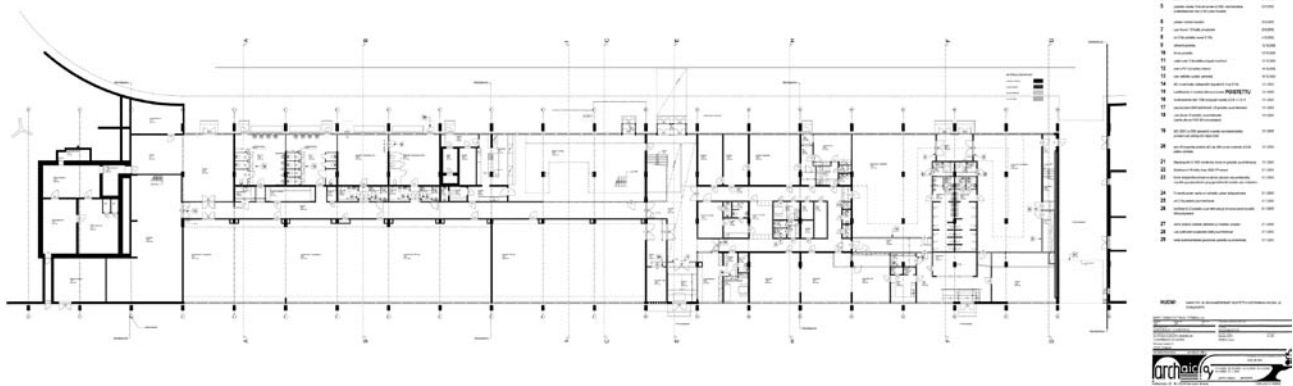


05.03.02 Pääkatsomorakennuksen uudistaminen (LIITE 20)

Pääkatsomon sisätilojen uudistaminen jatkoi telinevoimistelusalin saneerauksen lähtökohdista. Tarkoituksena oli saattaa rakennuksen tilat palvelemaan sekä arki (joka miehen liikunta) käyttöä että palvelemaan mahdollisimman hyvin kansainvälisissä tapahtumissa, joissa turvallisuusnormit tulevat jatkuvasti kiristymään. Teknisesti uudistettiin miltei kaikki pohjaviemäröinnistä rakennusautomaatioon ja turvakamerajärjestelmään.

Tapahtumakäytössä oli sitten kyse jalkapallomaatottelusta, konsertti-tapahtumasta tai kansainvälisestä voimistelutapahtumasta, on tärkeää sektoroida käyttäjät. Yleisö, toimitsijat, pelaajat, tuomarit, VIP-vieraat, jokainen ryhmä tulee huomioida siten, että jokaisella on omat turvatut sisäänkäyntinsä, kulkureittinsä, oleskelualueensa, palvelunsa. Jokaisen ryhmän on omien sääntöjensä puitteissa tarkoitus nauttia jokaisessa järjestetyssä tapahtumassa. Tekniikan uudistamisen ohella rakennuksen sisäiset liikennejärjestelyt uusine oviaukkoineen, portaineen, terasseineen pyrkivät parantamaan tapahtumien nautittavuutta.

Saneerauksessa pyrittiin noudattamaan rakennuksen alkuperäistä henkeä. Ilmastoinnin määrän moninkertaistuminen 1960-luvun tarpeista oli haaste, jonka ratkaisemisessa suunnittelijat saivat harmaita hiuksia, sillä tilat eivät yksinkertaisesti riittäneet.



Hankkeen pääsuunnittelijana ja arkkitehtina toimi arkkitehti Jarmo Seppä (Arkkitehtitoimisto ARCH-aic OY, avustajana RA Samu Virkki), rakennesuunnittelijana ins. Jari Paavilainen (A-insinöörit OY), projektikonsulttina ins. Pekka Peltonen (Projektikonsultit OY), vastaavana mestarina toimi Ari Kohonen, sähkösuunnittelijana ins. Risto Vastamaa (Sähkötekniikka Kari Siren OY) sekä LVI-suunnittelijana DI Juha Leskinen (Insinööritoimisto Erkki Leskinen OY). Tilaajana kaupungin tilakeskus (DI Markku Kailanto). Pääurakoitsijana Rak.liike Omakiinteistöt Oy

Urakka-asiakirjat päivättiin 15.07.2002.

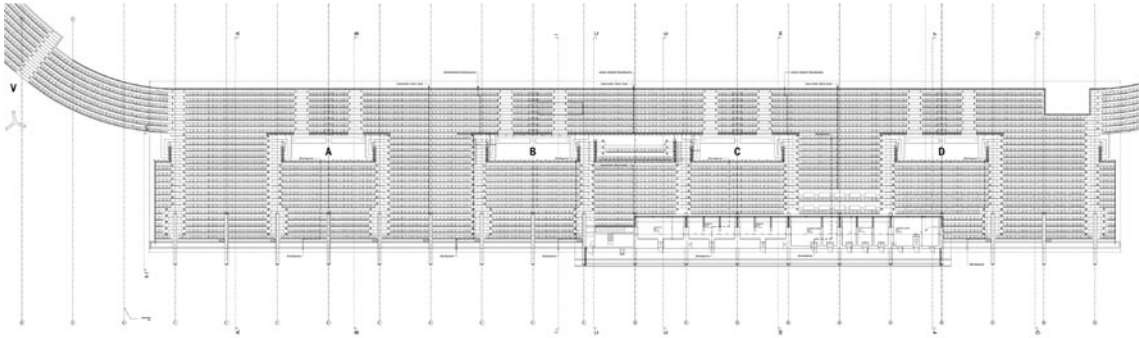
Vanhan ajan harjannostajaiset pidettiin 28.04.2003.

Saneerauksen pinta-ala: 5 073 m²
 tilavuus: 23 928 m³



Yläpohjaremonttia jatkettiin, vuonna 1985 uudistettut yläpohjan rakenteet eivät enää toimineet vaan yläpohjarakenteet uudistettiin telivevoimistelusalin yläpohjan mukaiseksi.

Suvannon puoleinen julkisivupintojen betonit korjattiin ja pinnoitettiin (värisävy: Ratinan harmaa / nuori betoni) sekä julkisivuun asennettiin julkisivuvalaistus (urakoitsija: PAANURAKENNE OY, mestarina Jouni Varpio).



05.03.03. Pääkatsomon katsomo-osan uudistaminen

Pääkatsomon kentän puoleinen betonikorjaus eteni seuraavasti. Pinnoitteetta jätetty katoksen alapinta pinnoitettiin (Matti Kokko / Kokkoma Oy), sisäänkäyntien alapuoliset betonitasot vaihdettiin betonielementeiksi, samoin toimittiin katsomon päädyissä. Tutkimuksissa rakenteellisesti toimivat laatat betonikorjattiin (piikkaus, raudituksen ruosteenesto, pintavalu). Betonitöiden urakoitsijana toimi PAANURAKENNE OY. Lopuksi katsomo pinnoitettiin veden- ja kulutuksenkestäväksi elastomeeripinnoitteella (värisävy: Ratinan harmaa) (Omni-Sica OY / Lemminkäinen OY).



Betonikorjausten yhteydessä muutettiin katsomon poistumistiet vastaamaan normeja. Katsomon tulee tyhjentyä 8 minuutissa!

Vanhat puupenkit korvattiin kansainvälisten vaatimusten mukaisilla erillisistuimilla (värisävy: punainen, tyyppi Mondo 6 / Omni-Sica OY). Pääkatsomon kapasiteetti korjauksen jälkeen on 3 917 paikkaa. Pääkatsomon eteen juoksuradan reunaan on mahdollista myöhemmin asentaa takasyöttöisesti lisäkatsomot, joiden kapasiteetti on 850 paikkaa.



Kuuluttamo-/selostamotilat uudistettiin ja samalla rakennettiin Timo Penttilän laajennusmahdollisuudet loppuun. Näihin tiloihin sijoitettiin joitain selostuspaikkoja TV:tä varten sekä turvakeskus, joka hallinnoi tapahtumia 18 turvakameran voimin. Fyysisesti pyrittiin kunnioittamaan alkuperäistä henkeä.

Pääkatsomo kaapeloitiin ja varustettiin modernin tietotekniikan vaatimusten mukaan. Televisiota varten järjestettiin kiinteät kuvauspaikat.

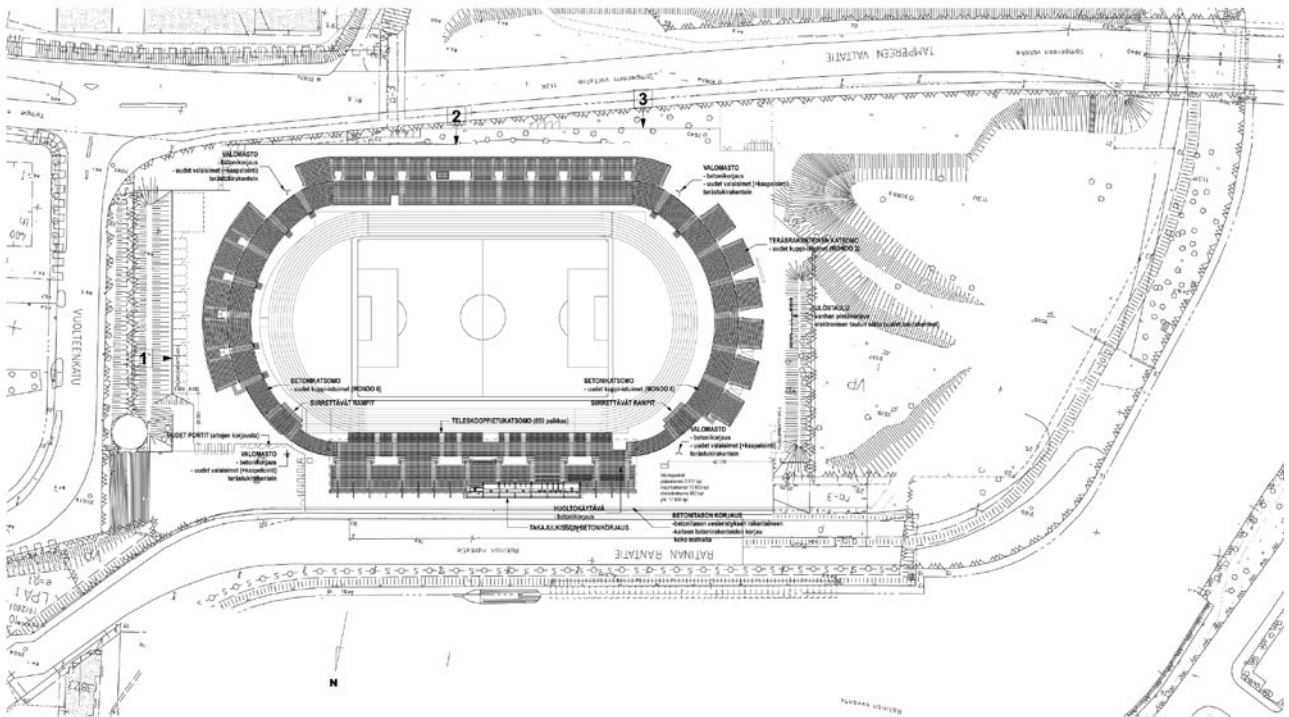
Katsomon valaistus uusittiin ja julkisivuvalaistus asennettiin.



05.03.04 Avokatsomon saneeraus (yhteensä 10 000 paikkaa)

Jalkapallon Nuorten MM-kisojen vaatimukseen kuului Ratinan osalta 10000 katsojan erillisistuimin varustettu katsomo. Siksi takasuoralle vanhojen puupenkkin päälle asennettiin uudet punaiset erillisistuimet (malli: Mondo 3 /Omni-Sica OY) ja jotta kapasiteetti tulisi täyteen asennettiin loput tarvittavasta määrästä kaarteisiin. Asennustyössä huomioitiin poistumisteiden tilavaatimukset. Betonirakenteita ei korjattu.

Istuinasennus valmistui juuri ennen heinäkuun lopussa 2003 järjestettyjä Nuorten Yleisurheilun EM-kisoja.

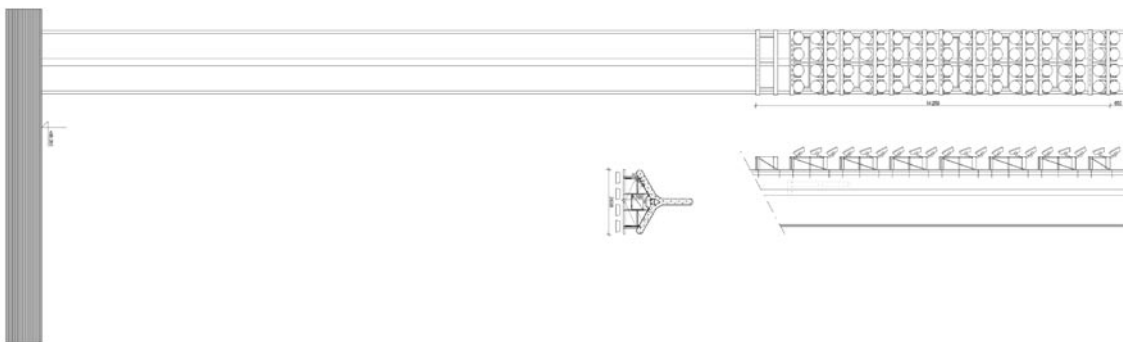


05.03.05. Lisäkatsomojen asennus (yhteensä 17 000 paikkaa) (LIITE 21)

Keväällä 2004 jatkettiin penkkien asennusta jäljelle jääneisiin katsomon osiin sekä asennettiin takasuoralle ja kaarteisiin teräsrakenteiset katsomot, koska syksyllä 2004 oli tarkoitus pelata jalkapallon MM-karsintaotteluita Ratinassa. Katsomojen yhteen laskettu kapasiteetti on tässä nykyisessä vaiheessa 17 000 katsojaa.

Katsomot ovat perustuksiaan myöten siirrettäviä elementtikatsomoita, jotka varustettiin taustavaloin ja tarvittavin sähköpistokkein sekä myyntikojuin.

Katsomotasot sekä tukirakenteet ovat galvanoitua terästä, yläreunan takalevy maalattu (sävy: Ratinan harmaa), taustan suojapeltiprofiilit terästä (sävy: Ratinan vihreä).



05.03.06. Valomastot ja tulostaulu

Valomastot betonikorjattiin ja pinnoitettiin sekä varustettiin maan parhailla valoilla, joka mastossa vanhat 22 valonheittintä korvattiin 60 valonheittimellä. Jalkapallokentällä valaistustaso on keskimäärin yli 1 500 luxia (min. digi-hidastuksia varten). Mastojen korjauksessa ja valojen asennuksessa pyrittiin huomioimaan mastojen savupiippumainen henki. Mastojen tikkaat poistettiin.

Stadionin länsipäätyyn rakennettiin uusi elektroninen tulostaulu. Elementtirakenteinen taulu asennettiin betonijalan päälle.

5.4. Uudistetun Ratinan tapahtumia

Ratinan stadioniksi rakentamisen ansiosta Tampere kykeni toimimaan sekä kansallisten että kansainvälisten yleisurheilu- ja jalkapallotapahtumien järjestäjäkaupunkina. Suomen Suurkisat, erilaiset maaottelut, jalkapallon Euro-cupit, Kalevan Kisat ovat värittäneet kaupunkia vuosien mittaan Ratinan ansiosta.

Kesken stadionin uudistustyön järjestettiin 30.05.2002 Tampereen Unitedin ja HJK:n välisen jalkapallo-ottelun yhteydessä Ratinassa 50 vuotta aiemmin pidettyjen Helsingin Olympialaisten kunniaksi ns. olympiajuhla. Juhlan yhteydessä paljastettiin Stadionin sisääntuloaukion valomastoon kiinnitetty kuvanveistäjä Reijo Paavilaisen veistämä muistoreliefi. Reliefin aihe maailma tuo mieleen, Ratinassa 1952 pelatut viisi ikimuistoista olympiajalkapallo-ottelua. Olympialaiset eivät olleet ainoastaan Helsingin vaan koko Suomen kisat. Samalla Ratinan sisääntuloaukio nimitettiin Olympia-aukioksi.



Yleisurheilun nuorten EM-kisojen (EJCH 2003) ja jalkapallon Nuorten MM-kisojen (FIFA U-17 World Championship) onnistuttua, järjestettiin kiireisen jatkorakentamisen aikana osin vielä työmaalla 28.05.2004 Suomen ja Ruotsin välinen "ystävyysottelu". 17 000 katsojaa, kukin omalta istuimeltaan seurasi Ruotsin antamaa jalkapallon oppituntia. Tilaisuutta voitaneen pitää uudistetun Ratinan avajaisina.

(Liite 23 / 1)

Elokuussa 2004 pantiin Ratinan ominaisuudet tosi testiin. 30 000 kuulijaa oli kokoontunut Ratiinaan " Manse-rock " -hengessä juhlimaan Eppu Normaalin konserttia. Poliisin ja pelastustoimen raporttien mukaan tapahtumapaikka uusine poistumisteineen ja liikennejärjestelyineen toimi moitteitta.

Varsinkin tapahtuman päättäneen ilotulituksen jälkeen oli mahdotonta löytää tyhjää ravintolatuolia koko kaupungin keskustassa! Tampereen tavoite, kaupungin profiloituminen suur tapahtumien kautta alkoi toteutumaan.

(Liite 23 / 2)

Ratnan tulevaisuus (4 ”tähden” stadion, 32 000 katsojaa)

Jalkapallon EM-kisojen haun yhteydessä oli Ratinaan kohdistunut minimikapasiteetti 32 000 katsojapaikkaa. Hakuasiakirjoja varten laadittiin luonnoksia (arkkitehti Jarmo Seppä) Ratnan kasvattamisesta 4 ”tähden” stadioniksi.

Laajentumisluonnoksissakin on olennaista, että Ratnan pääkatsomoa kunnioitetaan siten, että se jätetään avoimeen tilaan kaupungin keskustanäkymää vasten. Valomastojen säilyttäminen pääkatsomon molemmin puolin on myös tärkeää.

Laajentumisen lähtökohtana on Ratnan säilyminen toisaalta combi-stadionina toisaalta liikuntakeskuksena, joka palvelee arkikäytössä jokaista kaupunkilaista ja tapahtumakäytössä tarjoaa kansainväliset mitat täyttävän juhlafoorumin. Stadionin kehityksellä on ja tulee olemaan luonteenomaista jatkuva muutos, toiminnot ja niiden säännöt kehittyvät ja muuttuvat koko ajan. On olennaista varautua kehityksen vaatimiin investointeihin myös tulevaisuudessa.

Ratnanniemen kehityksessä tulee huomioida myös Stadionin aiheuttamat tarpeet. Sijoitetaan niemeen mitä toimintoja tahansa tulee kaikissa suunnitteluvaiheissa varata kansainvälisesti riittävät tilat Stadionin verryttely- ja liikennealueiksi sekä rakennusten ulko- että sisäpuolella.

Liikenteellisesti saatiin arvokasta tietoa ja oppia jo 2004, kun Ratina oli täynnä sekä jalkapallotapahtumassa (Suomi-Ruotsi) että musiikkitapahtumassa (30 000 katsojaa, Eppu Normaalin konsertti) – ei ongelmia.

Koska Ratina sijaitsee keskellä kaupunkia, muuttuu kapasiteetin kasvaessa Stadionin luonne yleisön kannalta urheilukentästä areenaksi. Yleisö tulee suljetun rakennuksen sisään eurooppalaiseen malliin koko tapahtuman ajaksi eikä enää kenttää ympäröivään avoimeen tilaan. (LIITE 22)

Tuleva kaavoitus turvaa stadionin laajentamisen. Ensimmäisistä luonnoksista, jotka koskevat 32 000 katsojan Ratinaa, on pyydettyä Museovirasto antanut lausunnon 17.09.2002. (LIITE 18 / 2)



07. Lähteet

Tampereen historiat:

- Tampereen historia (Voionmaa 1907-10)
- Tampereen historia I (Alhonen-Salo-Suvanto-Rasila 1988)
- Tampereen historia II (Rasila 1984)
- Tampereen historia III (Jutikkala 1979)
- Tampereen historia IV (Rasila 1992)

“Helsingin Olympiastadion” (Helge Nygren 1978)

“Suomi rakentaa 1965-70” (SAFA/Jarmo Maunula 1970)

“GUIDE TO SAFETY AT SPORTS GROUNDS” by Stationery Office 1997

“HUIPPU-URHEILU 2000-LUVULLA”, Strategiaraportti
(Suomen Olympiakomitea 2000)

Tampereen Kaupungin Valtuuston pöytäkirjat (tarvittavin osin)

Tampereen Kaupungin Hallituksen pöytäkirjat (tarvittavin osin)

Urheilulautakunnan kokouspöytäkirjat

Yleisten Töiden lautakunnan kokouspöytäkirjat

Ratinan Rakentamistoimikunnan kokouspöytäkirjat

Suunnitelma-asiakirjat työselityksineen

- Rakennustarkastus
 - Tilakeskus
 - Arkkitehtitoimisto Arch-aic Oy
- Työmaapöytäkirjat (1963 - 2005)

Aikalaisten haastatteluja (joitakin mainitakseni)

- Timo Penttilä
- Erkki Leskinen
- Antti Aalto
- Teuvo Lehtinen
- Orvo Anttila
- Matti Yrjölä
- Esko Ranta
- Jorma Hartikainen
- Pertti Alaja